

Autoare: Tudorina Mihai și Xhenis Shehu
Analiză de date: Andreea-Mădălina Stancea
Aprilie 2025

Tinerii din România

*Diferențe de gen, participare politică
și susținerea valorilor democratice*

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung Romania
Str. Emanoil Porumbaru 21, Apartment 3
RO-011421 București, Sector 1
România

Responsabilă

Anna-Lena Koschig Hölzl
Friedrich-Ebert-Stiftung Romania

Tel.: +40 21 211 09 82
Fax: +40 21 210 71 91
romania.fes.de

Coordonatoare proiect

Tudorina Mihai, FES România

Editare și corectură

Ioana Miruna Voiculescu

Grafică

Florin Vedeanu

Fotografie copertă:

Cristi Croitoru, istockphoto.com

Comenzi și contact

office.romania@fes.de

Utilizarea comercială a materialelor publicate de Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) nu este permisă fără acordul scris al FES. Opiniile exprimate în această publicație nu reflectă neapărat punctele de vedere ale Friedrich-Ebert-Stiftung sau ale organizației pentru care lucrează autoarele.

Aprilie 2025

© Friedrich-Ebert-Stiftung e.V.

Autoare:

Tudorina Mihai și Xhenis Shehu

Analiză de date:

Andreea-Mădălina Stancea

Aprilie 2025

Tinerii din România

*Diferențe de gen, participare politică
și susținerea valorilor democratice*

Cuprins

1. Introducere	3
1.1. Explicații din literatura de specialitate ale diferențelor de gen la nivelul participării, interesului și opțiunilor politice	4
2. Cadrul metodologic	7
3. Profilul tinerilor din România în funcție de gen. Statistici și date oficiale	8
4. Diferențe de gen la nivelul participării politice	9
4.1. Interes și cunoștințe despre politică	9
4.2. Orientarea stânga-dreapta	11
4.3 Valori asociate cu dimensiunea stânga-dreapta	13
4.4. Susținerea politicilor sociale și intervenționiste	15
4.5 Relația dintre gen și susținerea valorilor democratice	16
5. Concluzii și recomandări	24
Referințe bibliografice	26

1. Introducere

O generalizare a nevoilor și intereselor tinerilor ar necesita un demers complex și plin de provocări, având în vedere diversitatea experiențelor. Studiile de gen oferă însă o înțelegere mai profundă a celor mai relevante probleme care afectează femeile și bărbații în moduri diferite, luând în considerare nu doar diferențele de comportament și percepție, ci și modurile în care aceste diferențe influențează structurile sociale și politice. Cercetările din acest domeniu sunt esențiale pentru a înțelege cum putem construi o societate mai democratică și echitabilă pentru femei și bărbați, prin faptul că explorează socializările distincte, relațiile de putere și inegalitățile care persistă în sistemele politice și sociale.

Când discutăm despre drepturile femeilor și egalitatea de gen în România, nu putem ignora o statistică îngrijorătoare: România ocupă ultimul loc în Uniunea Europeană la egalitatea de gen, conform Indexului realizat în 2024 de Institutul European pentru Egalitate de Gen (EIGE)¹. Scorul obținut de România este de 57,5 puncte din 100, Suedia, prima țară clasată, înregistrând un scor de 82 de puncte din 100. Dintre categoriile analizate, România stă mai bine în ceea ce privește diferențele de venituri, piața muncii și timpul. Cel mai slab rezultat îl înregistrează la capitolul „putere”, cu un scor de doar 32,8 de puncte din 100. Această categorie evaluează puterea femeilor în sfera politică, economică și socială.

În România, raportările populației la egalitatea de gen sunt diverse. Barometrul de gen (2018) realizat de Centrul Filia a identificat că la nivelul societății persistă un amestec de credințe tradiționale și valori mai moderne în privința așteptărilor și normelor sociale cărora ar trebui să se conformeze femeile și bărbații². Aceste categorii reflectă o diversitate largă de atitudini, de la cele mai deschise față de problematica de gen până la cele mai reticente. Barometrul a relevat, în cadrul analizei pe sub-eșantioane femei/bărbați, că există diferențe de perspectivă între genuri. Nu întotdeauna ceea ce bărbații consideră prioritar sau definesc ca normă socială este împărtășit și de femei. De exemplu, Barometrul de gen indică faptul că femeile pun un accent mai mare pe investițiile în sănătate, în timp ce bărbații consideră într-o proporție mai ridicată că

infrastructura este prioritară. De asemenea, femeile sunt, în general, mai deschise să voteze femei în funcții de conducere în Parlament și în administrația centrală, cu toate că majoritatea respondenților susține că nu contează sexul candidatului/ei.

În anul 2024, Fundația Friedrich Ebert a realizat prin intermediul companiei de sondare IPSOS un amplu sondaj în rândul tinerilor din 12 țări din Europa de Sud și de Est, printre care și România. În baza acestui sondaj, FES România a publicat în octombrie 2024 *Studiul asupra tinerilor din România 2024. Opinii, temeri și aspirații ale tinerilor, într-o Românie a inegalităților sociale*³, cuprinzând informații valoroase despre modul în care tinerii români de astăzi se raportează la diverse aspecte ale vieții – educație, muncă, migrație sau participare civică și politică.

Prezentul material reprezintă o continuare a acestui studiu, prin prelucrarea bazei de date realizate de IPSOS cu privire la tinerii din România. Am extras datele segregate pe gen pentru a examina orientarea politică a tinerilor de astăzi, modul în care aceștia se raportează la participarea civică și politică și pentru a vedea dacă există diferențe la nivelul susținerii valorilor democratice.

Am pornit în demersul nostru de la discuțiile de pe plan internațional, în special din țările occidentale, despre orientarea mai la stânga și mai progresistă în rândul tinerelor femei, respectiv înclinația spre autoritarism și susținerea într-o proporție mai mare a extremei drepte în rândul tinerilor bărbați.

Așadar, studiul nostru analizează poziționarea ideologică și interesele politice ale tinerilor și tinerelor din România cu vârste cuprinse între 14 și 29 de ani. Ne propunem să investigăm modul în care aceste două categorii se poziționează față de valorile democratice, instituțiile sociale și politice, politicile sociale, precum și tendințele de vot ale acestora. Astfel, dorim să determinăm dacă alegătoarele contribuie la susținerea proceselor democratice, dacă alegătorii tineri de sex masculin tind să se orienteze mai mult spre dreapta și autoritarism și în ce măsură genul marchează fenomenul ascensiunii extremei drepte.

¹ Vezi: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024/RO>.

² Centrul Filia (2018) *Barometrul de gen* <https://centrulfilia.ro/new/wp-content/uploads/2021/01/Barometru-de-gen-2018.-Centrul-FILIA.pdf>.

³ Bădescu, Gabriel, Umbreș, Radu, Voicu, Mălina și Tufiș, Claudiu (2024) *Studiul asupra tinerilor din România 2024. Opinii, temeri și aspirații ale tinerilor, într-o Românie a inegalităților sociale* <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/bukarest/21471-20241212.pdf>.

Studiul examinează influența experiențelor de gen asupra orientării politice și a participării la vot, analizând relația dintre valorile democratice, rolurile de gen și poziționarea ideologică. Cercetările despre felul în care diferențele de gen se reflectă în comportamentul și preferințele politice sunt esențiale pentru a înțelege cum reacționează electoratul atunci când percepe că interesele și nevoile sale politice nu sunt reprezentate sau sunt insuficient reprezentate.

Rezultatele acestui studiu contribuie la dezbateră privind reflectarea insuficientă în sistemul politic a intereselor și perspectivelor politice specifice ale femeilor tinere. În plus, evidențiază subreprezentarea viitoarelor votante atât în cercetările electorale, cât și în viața politică, unde femeile sunt adesea tratate ca actori marginali. Preocupările lor sunt frecvent percepute ca fiind invizibile sau considerate private, ceea ce face ca multe dintre problemele ce țin de sfera privată să nu-și găsească soluții în spațiul public și politic. Astfel, lipsa de reprezentativitate a intereselor femeilor constituie o nedreptate de gen care necesită măsuri corective.

Egalitatea de gen este un element crucial în procesul de democratizare într-o țară. Eforturile de creștere a participării civice și politice a cetățenilor nu sunt niciodată complete dacă nu încearcă să reducă și barierele care stau în calea fetelor și femeilor în afirmarea lor în spațiul public. Aceste bariere se manifestă direct sau indirect sub forma stereotipurilor, prejudecăților și discriminărilor de gen, încă persistente – de la preconcepția că bărbatul este capul familiei sau că ar avea calități mai bune de lider până la diversele forme de violență la adresa femeilor.

Cu toate că instituțiile democratice au apărut înainte ca egalitatea de gen să fie consolidată, ele au jucat un rol esențial în promovarea acesteia. Democrația nu duce automat la egalitate de gen, dar creează un mediu favorabil schimbărilor sociale și culturale care reduc inegalitățile. Un exemplu concret este participarea mai mare a femeilor în politică în societățile democratice, comparativ cu cele mai puțin democratice. Efectul de reducere a inegalităților nu este însă definitiv, ceea ce înseamnă că procesul este unul continuu și dependent de alți factori (Inglehart & Norris, 2003; Clayton, 2021).

1.1. Explicații din literatura de specialitate ale diferențelor de gen la nivelul participării, interesului și opțiunilor politice

Participarea politică poate fi înțeleasă ca un spațiu larg de acțiune în care indivizii își manifestă intențiile politice (1) fie în mod activ, prin reprezentare politică sau acțiuni (in)directe, cum ar fi participarea la vot, implicarea în grupuri sau partide politice, demonstrații, petiții, boicoturi, (2) fie în mod pasiv, prin comportamentul lor față de ceilalți – modul în care interacționează între ei și cu instituțiile.

O serie de studii corelează prezența mai scăzută a femeilor la vot și participarea lor politică mai redusă cu factori precum influența religiei, asocierea cu sfera privată, responsabilitățile privind îngrijirea, munca domestică și participarea mai scăzută pe piața muncii (Inglehart și Norris, 2000; Studlar et al., 1989). La acestea se adaugă socializarea de gen în direcția ideii că politica nu ar fi un domeniu al femeilor și că ele nu ar fi suficient de capabile să o înțeleagă (Sapiro, apud Otjes și Rekker 2021). Totuși prezența la vot a fluctuat semnificativ în alegerile din diverse țări (Bertoli et al., 2020; Blais și Achen, 2019; Dassonneville, 2012, 2018). Studii mai recente arată că femeile participă din ce în ce mai mult la alegeri, adesea similar sau chiar mai mult decât bărbații, în special în zonele urbane (Burciu și Hutter, 2023; Giger, 2009; Oshri et al., 2023). Diferențele de gen în ce privește participarea politică rămân complexe, femeile mai tinere având o probabilitate mai mare de a vota pentru partide progresiste sau de stânga, reflectând tendințele europene mai largi (Burciu și Hutter, 2023; Giger, 2009; Oshri et al., 2023).

În ciuda acestor schimbări, cadrele teoretice privind comportamentul politic omit adesea importanța genului în prezența la vot și alinierea ideologică. De asemenea, nu iau în considerare măsura în care femeile, ca categorie intersecțională, contestă modelele existente de raționalitate a votului. Noțiunile tradiționale despre alegătorul „rațional” și „obiectiv” reflectă frecvent o perspectivă masculinizată, care se legitimează prin modelarea și consolidarea normelor dominante din societate. Raționalitatea și obiectivitatea, ca idealuri ale producției de cunoaștere, au fost atribuite istoric în principal bărbaților – în special celor din medii privilegiate din punct de vedere rasial și de clasă. Această istorie încărcată politic, care a consemnat și a susținut sisteme mai mari de inechități, oferă o bază crucială pentru criticile feministe din epistemologie și filosofia științei (MacKinnon, 1991; Nye, 2004; Rooney, 2017).

1.2.1 Socializare de gen și alegerea politică

La teoreticienele feministe asociate cu etica grijii găsim modele care ilustrează experiențele diferite trăite de femei și bărbați și care ar putea explica cum socializarea de gen afectează alegerile politice și înclinația ideologică. Etica grijii este o abordare teoretică și morală care pune accent pe relațiile interumane și pe grija față de ceilalți ca responsabilitate umană care ține cont de nevoile și vulnerabilitățile fiecăruia. Spre deosebire de teoriile bazate pe principii universale, etica grijii se concentrează pe contextul particular și legăturile dintre oameni sau instituții, legături definite de autonomie și (in)dependență; este, așadar, o etică relațională. Conform lui Chodorow (1978), diviziunea tradițională a muncii și procesul de socializare în spațiul public și privat influențează modul în care femeile și bărbații se raportează la societate. Prin socializarea de gen, femeile sunt adesea asociate cu spațiul privat și munca de îngrijire, accentul punându-se pe relații și colaborare, în schimb bărbații sunt asociați cu spațiul public, ceea ce le

dezvoltă o viziune individualistă despre sine și o tendință mai pronunțată de a se percepe ca indivizi izolați. Dacă natura spațiului în care își manifestă rolul de gen are un impact semnificativ asupra comportamentului femeilor și bărbaților, femeile fiind astfel dispuse să gândească mai degrabă relațional, iar bărbații să adopte un mod de gândire mai abstract, ar trebui să observăm aceleași diferențe în modul în care cele două genuri abordează și fac politică. Sara Ruddick (1989), o teoreticiană care studiază impactul maternității, susține că rolul de mamă determină femeile să gândească societatea și politica dintr-o perspectivă mai altruistă și plină de compasiune, în timp ce bărbații nu dezvoltă aceleași trăsături pentru că preocupările lor zilnice nu sunt la fel de mult centrate pe îngrijire. În mod similar, Gilligan (1982) argumentează că teoriile clasice despre dreptate și moralitate au exclus femeile și perspectiva lor, promovând astfel o viziune asupra moralității și dreptății masculinizate, care pune accent pe autonomie, independență și libertate, și considerând interdependența și relațiile interumane obstacole. Aceste autoare sugerează că femeile vor fi mai dispuse decât bărbații să abordeze politica într-un mod relațional, prioritizând astfel soluțiile care au ca scop bunăstarea socială în detrimentul celor individualiste, axate pe competiție și câștig, ceea ce le va influența și poziționarea ideologică (Campbell, 2006).

Tendențele structurale și culturale pe termen lung care au transformat viețile femeilor și bărbaților au dus treptat la o realiniere a politicii de gen în societățile postindustriale. După al Doilea Război Mondial, regăsim la femei o tendință de a se plasa spre dreapta ideologică, sub influența religiei și a diviziunii sociale a muncii, după cum arată un studiu realizat de Inglehart și Norris (2000), conform căruia femeile din Europa occidentală tindeau să voteze partide conservatoare creștin-democrate datorită faptului că frecventau biserici asociate cu aceste partide. Odată cu al doilea val al mișcării feministe, care a promovat diferența și eliberarea (Miroiu 2004), dar și cu redistribuirea genizată a locurilor de muncă, femeile au început să ocupe tot mai mult spațiu la locul de muncă, pe stradă, în politică și în domeniul cunoașterii. Acest fenomen a făcut ca problemele legate de gen și chestiunile de interes pentru femei, care până la acel moment nu fuseseră abordate nici politic, nici discursiv, să devină vizibile. Astfel, teme precum îngrijirea copiilor, concediul maternal/paternal, drepturile reproductive, hărțuirea sexuală, plafonul de sticlă, diferențele salariale și munca remunerată au început să fie prezente în discursul politic. Cu toate acestea, genul nu a fost considerat un subiect care împarte politica suficient pentru a fi inclus în discursul electoral, la fel de important ca alte teme precum clasa, religia sau nativismul.

1.2.2 **Vot (i)rațional genizat și valori politice**

Comportamentul politic este modelat de factori sociali, precum mediul familial și educațional, vârsta de expunere la idei politice, dar și de nevoile și interesele politice ale

fiecărei persoane. În plus, evenimente externe semnificative – de exemplu, pandemia sau inflația – pot influența alegerile politice. Percepția viitorului poate avea, de asemenea, un impact considerabil asupra modului în care tinerii se raportează la dinamica politică actuală. Formarea și socializarea politică încep de la vârste fragede, motiv pentru care cercetările nu ar trebui să se limiteze la vârsta minimă de vot (Neundorf și Northmore-Ball, 2021; Serra și Smets, 2022).

Deși participarea la vot este, în general, mai scăzută în rândul tinerilor ca formă tradițională de implicare politică, tinerii occidentali sunt mai activi în alte forme de participare non-instituționalizată sau în acțiuni de protest, precum semnarea petițiilor ori boicotarea unor companii, personalități sau produse (Inglehart și Norris 2003; Torney-Purta și Amadeo, 2003; Sloam, 2014; Grasso, 2016). Studiile arată că tinerii nu sunt neapărat dezinteresați de politică, ci preferă și alte forme alternative de implicare politică (O'Toole et al., 2003). Aceste forme de manifestare politică sunt desconsiderate în comparație cu formele tradiționale – votul și reprezentarea în politică –, chiar dacă ele exprimă o tendință de contestare a statu-quo-ului actual. Acest fenomen apare într-un context în care opțiunile politice existente nu par viabile pentru generația tânără, dar totuși există speranța unei schimbări.

În teoria comportamentului votantului există două categorii de vot în funcție de fluctuațiile economice:

1. *votul bazat pe interesul economic personal* (pocketbook): alegătorul optează pentru varianta care îi va aduce un câștig financiar mai mare sau sancționează guvernul prin schimbarea opțiunii de vot în cazul în care a suferit o pierdere economică (Elinder, Jordahl și Poutvaara, 2015). Downs (1957) confirmă că „fiecare cetățean își exprimă votul pentru partidul despre care crede că îi va oferi mai multe beneficii decât oricare altul” (p. 36).
2. *votul sociotropic*: votantul alege varianta care oferă mai multă bunăstare la nivel macro și prioritizează situația economică a tuturor, în locul câștigului personal (Kinder și Kiewiet, 1979; Fiorina, 1981).

Dacă privim economia votului printr-o lentilă de gen, observăm că bărbații tind să voteze în funcție de interesele lor economice personale („pocketbook voting”), ghidându-se după pierderi și câștiguri directe, în timp ce femeile, dat fiind că sunt socializate să fie mai empatică și să se îngrijească de cei din jur, înclină spre un vot de tip sociotropic, ținând mai degrabă cont de binele colectiv decât de propriul interes (Welch și Hibbing, 1992; Chaney et al., 1998).

Aceste teorii au fost dezvoltate în principal în spațiul occidental, în special în SUA și Marea Britanie, și nu se aplică neapărat și altor contexte – vezi schimbările economice și politice recente, precum și particularitățile naționale, având în vedere diversitatea contextelor politice,

istorice și culturale. De exemplu, în Marea Britanie, începând cu anii 1980, diferențele politice de gen s-au accentuat pe fondul schimbării climatului economic din perioada Thatcher și al procesului de dezindustrializare (Rose și McAllister, 1990). Acest fenomen a condus la apariția unor noi ocupații și la dispariția altora, în care bărbații reprezentau forța de muncă principală. Prestigiul social s-a mutat de la ocupație la venit și, drept urmare, contractul social de gen alături de concepțiile despre masculinitate și feminitate au fost destabilizate.

Femeile nu reprezintă însă o categorie omogenă și nu ar trebui studiate ca un monobloc static, deoarece interesele lor variază în funcție de diferiți factori structurali, precum etnia, clasa, vârsta, statutul marital, ocupația sau existența unuia sau mai multor copii în viața lor. Aceste nuanțe ne ajută să le înțelegem comportamentul politic și factorii care le determină să susțină un candidat sau un partid în detrimentul altuia, dar și dacă se poate vorbi de o (re)aliniere ideologică.

Cercetările arată că prezența tinerilor pe piața muncii influențează schimbarea intereselor politice, mai ales în rândul femeilor active profesional. Conform rolurilor de gen tradiționale, femeile sunt, în mod predominant, asociate cu îngrijirea copiilor, atât ca muncă neremunerată, cât și remunerată, motiv pentru care sunt mai preocupate decât bărbații de serviciile oferite de stat (Banducci et al., 2016). În timp ce femeile căsătorite (mai ales cele cu copii) tind să aibă valori mai tradiționale, deoarece pun la comun resursele în cadrul cuplului (Edlund et al., 2005), femeile divorțate sau singure au mai multe cheltuieli de gestionat pe cont propriu și un stil de viață diferit. Prin urmare, ele tind să adopte valori progresiste și să susțină partidele de stânga (Edlund și Pande, 2002).

1.2.3 Diferențe de gen în ce privește orientarea stânga-dreapta. Sunt tinerele femei mai progresiste?

O multitudine de studii și sondaje arată că, în țările occidentale, se înregistrează diferențe de gen în ce privește orientarea ideologică pe axa stânga-dreapta și o tendință de creștere a procentului tinerelor femei care îmbrățișează valori liberale, de stânga (Norris, 1999; Inglehart și Norris, 2000; Shorrock, 2018). În schimb, se înregistrează un sprijin mai mare pentru partidele de extremă dreapta și pentru autoritarism în rândul bărbaților, în special al celor tineri (Abou-Chadi, T., 2024).

Studierea modului în care diferențele de socializare și experiențele de viață diferite ale femeilor și bărbaților își pun amprenta asupra opțiunilor lor politice ne ajută să înțelegem mai bine comportamentul lor politic, iar pe actorii politici – politicieni și partide – îi poate ajuta să își adapteze strategiile în funcție de electorat. Totodată, analiza acestor diferențe ne arată că electoratul nu este omogen și, mai mult, că, dincolo de diferențele de clasă, etnie, educație, rezidență, vârstă, electoratul se poate comporta diferit și în funcție de gen.

Cu toate acestea, în țările foste comuniste din Europa Centrală și de Est, orientarea stânga-dreapta nu are întotdeauna aceeași conotație ca în țările occidentale și, prin urmare, nu este suficientă pentru a oferi o imagine clară asupra poziționării politice. Acest fenomen este și mai accentuat de faptul că partidele înseși au dificultăți în a-și defini propria ideologie. De aceea, în analiza noastră nu ne vom limita la analiza autopoziționării stânga-dreapta a tinerilor în funcție de gen, ci vom merge mai departe pentru a vedea ce valori împărtășesc, obținând astfel o încadrare mai apropiată de ceea ce este definit în mod clasic ca fiind de stânga (pro egalitate, solidaritate socială, politici sociale și intervenția statului în economie) sau de dreapta (încurajarea competiției, a pieței libere, a statului minimal etc.).

În statele occidentale, studiile au constatat că există trei etape în dinamica comportamentelor electorale, în funcție de gen (Inglehart și Norris, 2000, 2003):

- Diferența de gen tradițională: femeile se poziționează mai la dreapta decât bărbații, într-un context în care acestea prezintă un grad mai mare de religiozitate și conservatorism, situație care a existat în statele occidentale până în anii 1970, iar în unele până în anii 1990.
- Nealiniere de gen: diverși factori estompează diferențele de comportament la vot între femei și bărbați;
- Diferența de gen modernă: femeile ajung să se poziționeze mai la stânga pe spectrul politic decât bărbații, situație care se observă în prezent în multe dintre statele occidentale și cu precădere în rândul tinerilor.

Principalele cauze ale migrării politice a femeilor de la dreapta spre stânga sunt legate de scăderea gradului de religiozitate în țările occidentale, unde, în general, femeile aveau tendința să fie mai religioase și mai conservatoare, optând pentru partide de dreapta în mai mare măsură, la care se adaugă și alți factori ce țin de procesul de emancipare – participarea pe piața muncii și externalizarea muncii de îngrijire, conștientizarea discriminării, modificări în structura familiei ș.a. Într-o cercetare din 2023 asupra diferențelor de gen în ce privește orientarea politică din România realizată pe baza unui sondaj al FES România, datele arătau o diferență de gen tradițională, femeile fiind mai la dreapta decât bărbații, iar la categoria de vârstă tânără (18-34 de ani) se constata o diferență chiar mai mare decât în rândul populației generale (Mihai, 2024). Cu toate acestea, în materie de politici sociale, femeile susțin în mai mare măsură serviciile publice gratuite, politicile intervenționiste ale statului care vizează reducerea inegalităților, a sărăciei, protecția șomerilor și accesul la locuințe. Nu în ultimul rând, se constata un grad de interes pentru politică mai scăzut în rândul femeilor.

2. Cadrul metodologic

Studiul are la bază datele unui sondaj realizat în 12 țări de către compania de sondare IPSOS, la comanda Friedrich-Ebert-Stiftung. Populația-țintă a fost reprezentată de toți locuitorii cu vârste cuprinse între 14 și 29 de ani din următoarele țări: Albania, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Kosovo, Macedonia de Nord, Muntenegru, România, Serbia, Slovenia, Grecia și Turcia. În Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Grecia, România, Serbia, Slovenia și Turcia, o altă condiție a fost ca grupul-țintă să aibă acces la internet. În aceste opt țări, studiul s-a realizat pe baza interviurilor web asistate de calculator (CAWI). Pentru modul CAWI, publicul-țintă a fost limitat la persoanele înregistrate într-un panel de acces online, care erau rezidente în unul dintre statele membre și care aveau acces la servicii online pe un dispozitiv de intrare digitală la momentul sondajului.

Utilizarea panelurilor online pentru CAWI este o metodologie de cercetare larg acceptată, utilizată tot mai frecvent de organizațiile care realizează sondaje de opinie.

Sondajul numără în total 8.943 de respondenți, dintre care 1.150 din România. Datele au fost culese în intervalul 9 februarie 2024-25 martie 2024.

Analizele din studiu sunt realizate pe baza datelor sondajului din România. Pentru câțiva dintre indicatorii mai importanți, studiul prezintă comparații între România și celelalte țări, precum și cu un studiu realizat de Friedrich-Ebert-Stiftung în 2018/2019, care a cuprins zece țări, inclusiv România.

3.

Profilul tinerilor din România în funcție de gen. Statistici și date oficiale

În anul 2024, România avea o populație de 3.279.270 de tineri cu vârste cuprinse între 14 și 29 de ani, reprezentând 17% din totalul populației, conform datelor INS. Dintre aceștia, 52% erau bărbați și 48% femei.

Statisticile arată că tinerele obțin, în general, rezultate școlare mai bune decât băieții. În ultimii ani, rata de promovare la examenul de bacalaureat a fost mai ridicată în rândul fetelor, acestea reprezentând 55% dintre absolvenți, comparativ cu 45% în cazul băieților. Această tendință se menține și în învățământul superior, unde femeile reprezintă 58% dintre absolvenții de studii de licență, 62% dintre cei de master și 57% dintre absolvenții de doctorat (INS, 2022). Rata abandonului școlar era în 2023 de 16,6%, la ambele sexe, cea mai ridicată din Uniunea Europeană (Eurostat, 2023).

În schimb, participarea pe piața muncii este mai scăzută în cazul fetelor/femeilor tinere. În trimestrul al treilea din 2024, rata de activitate la grupa de vârstă 15-19 ani era de 8,8% pentru fete și 12,2% pentru băieți, la grupa de vârstă 20-24 de ani – 37% la tinerele femei și 53,5% la tinerii bărbați, iar la grupa de vârstă 25-29 de ani – 67,6% în cazul tinerelor femei și 88,3% în cazul tinerilor bărbați (INS, 2024). Rata mai scăzută de participare a tinerelor pe piața muncii este parțial influențată de faptul că un procent mai mare dintre ele își continuă studiile. Mai intervin însă și alți factori, precum responsabilitățile sociale și familiale mai mari în cazul lor, în special cele legate de creșterea copiilor, precum și stereotipurile și accesul mai limitat la oportunități profesionale.

Pe piața muncii persistă segregarea ocupațională de gen pentru anumite domenii de activitate. Lipsesc datele pe categorii de vârstă pentru a vedea cum se reflectă aceasta în rândul tinerilor, însă datele INS din 2023 pe întreaga populație ocupată ne arată că bărbații sunt majoritar ocupați în domenii precum construcții (86% din totalul forței de muncă), industria extractivă (83%), transport și

depozitare (76,5%), în timp ce femeile sunt majoritare în domenii precum învățământ (73,5%), sănătate și asistență socială (80%). În alte domenii, precum tranzacții imobiliare sau servicii administrative și activități de suport, distribuția în funcție de gen este mai echilibrată.

La alegerile parlamentare din 2024, prezența la vot în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani a fost aproape egală între femei și bărbați, cu un ușor plus pentru alegătorii de sex masculin (348.194 bărbați față de 344.230 femei)⁴. În general, participarea la vot în România este echilibrată între cele două genuri pentru toate categoriile de vârstă, cu excepția grupei de vârstă de peste 65 de ani, unde femeile sunt mai numeroase ca urmare a speranței de viață mai ridicată în rândul lor. La alegerile parlamentare din 2024, procentul femeilor candidate a fost de 35% (34,7% din totalul candidaților la Senat și 37% din cel de la Camera Deputaților)⁵. În urma alegerilor, au fost alese 101 femei parlamentare din totalul de 465 de membri ai Parlamentului, reprezentând 21,7% din total parlamentari, ceea ce situează România pe ultimele locuri între statele UE în ce privește reprezentarea femeilor în Parlament⁶. Tinerii cu vârste între 25 și 34 de ani reprezintă 6% din totalul parlamentarilor aleși în mandatul 2024-2028, majoritatea dintre parlamentari (56%) având vârste între 45 și 64 de ani⁷.

⁴ AEP <https://prezenta.roaep.ro/parlamentare01122024/presence/romania/stats>

⁵ Raport Expert Forum: <https://expertforum.ro/wp-content/uploads/2024/11/PB-186-candidati-parlamentare.pdf>.

⁶ Vezi: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20250307-1>.

⁷ Vezi: <https://hotnews.ro/cea-mai-tanara-membra-din-noul-parlament-are-23-de-ani-si-este-de-la-aur-anul-trecut-a-adus-gloante-in-parlament-cine-este-ariadna-cirligeanu-1859245>.

4.

Diferențe de gen la nivelul participării politice

4.1. Interes și cunoștințe despre politică

Așa cum reiese din diverse studii și cercetări, interesul tinerilor pentru politică rămâne, în general, scăzut. Datele noastre arată că, în prezent, 45% dintre tinerii din România declară că nu sunt interesați de politică, în timp ce doar 18% spun că au un interes față de acest domeniu⁸. Deși cifrele nu sunt îmbucurătoare, se observă un trend ascendent față de rezultatele studiului FES din 2019, când 76% dintre tineri se declarau dezinteresați de politică, iar doar 9% afirmau contrariul, restul procentelor plasându-se undeva la mijloc.

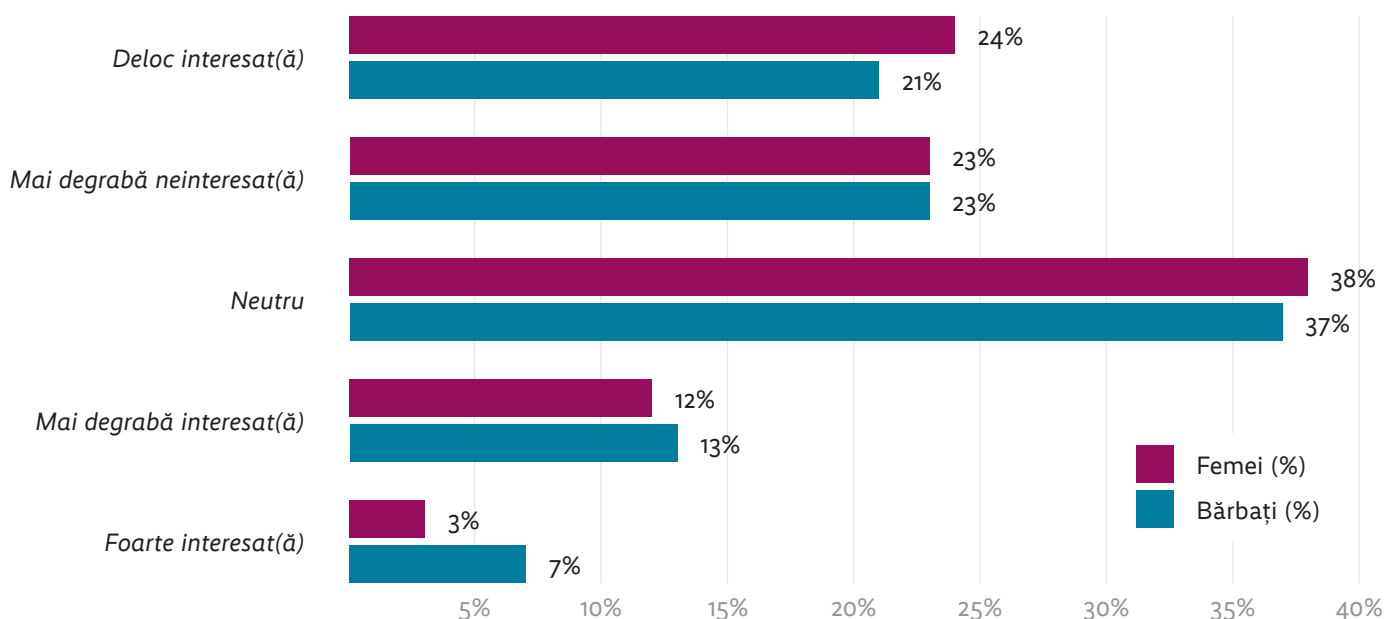
Din perspectiva genului, tinerele femei manifestă un interes mai scăzut pentru politică, dar diferența nu este semnificativă: 46,7% dintre ele declară că nu sunt deloc interesate sau mai degrabă dezinteresate de acest domeniu, comparativ cu 43,3% dintre tinerii bărbați. Pe de altă parte, doar 15,5% dintre tinerele femei și 19,8% dintre tinerii bărbați consideră politica un domeniu de interes.

Restul respondenților se situează într-o zonă de mijloc, afirmând că nu sunt nici interesați, nici dezinteresați de politică.

Interesul mai scăzut al tinerelor femei pentru politică nu este surprinzător, având în vedere că ele se simt mai puțin reprezentate de o clasă politică predominant masculină – atât sub aspectul prezenței în funcțiile de decizie, cât și pentru că agenda politică nu răspunde nevoilor și intereselor femeilor. De asemenea, socializarea de gen tradițională joacă un rol important: femeile sunt, în general, educate să se ocupe mai mult de responsabilitățile domestice și de îngrijire, în timp ce societatea patriarhală descurajează implicarea femeilor în sfera publică. De altfel, aceste preconcepții patriarhale – ale căror reminiscențe se mai păstrează și azi – au fost principalul motiv pentru care, de la începuturile democrației și până la mijlocul secolului XX, femeile au fost excluse din procesul electoral, fiind private de dreptul de vot și de alte drepturi civile și politice.

Fig. 1

Cât de mult vă interesează politica?

⁸ Procentele celor (dez)interesați de politică s-au măsurat pe o scală de la 1 la 5, unde 1 înseamnă dezinteres total, iar 5 interes foarte mare. Dezinteresul corespunde procentelor respondenților care au bifat 1 și 2, iar interesul, procentelor celor care au bifat 4 și 5. Valoarea 3 corespunde respondenților care se situează la mijloc, nici interesați, nici dezinteresați.

Interesul pentru politică este mai scăzut în mediul rural comparativ cu mediul urban. 53,2% dintre respondentele din rural spun că nu le interesează acest domeniu (respectiv 42,5 dintre respondenții de sex masculin) versus 42,2% dintre respondentele de la oraș (respectiv 42,3% dintre respondenții bărbați orășeni). Aceste diferențe pot fi explicate prin distanța fizică și simbolică mai mare pe care o resimt cei ce locuiesc în mediul rural în raport cu deciziile luate de clasa politică de la centru, dar și pentru că valorile tradiționale sunt mai persistente în rândul femeilor din mediul rural.

Corelat cu interesul scăzut pentru politică avem și un nivel de cunoștințe despre politică mai degrabă modest: aproape 40% dintre respondenții care și-au autoevaluat cunoștințele declară că nu știu nimic sau știu foarte puțin despre domeniu (42% dintre femei și 37,5% dintre bărbați). La extrema cealaltă, aproape o treime (29,7%) dintre tinerii bărbați se autoevaluează ca având cunoștințe bune sau foarte bune despre politică și doar 22,4% dintre tinerele femei spun acest lucru. În rural, procentele celor care declară că dețin cunoștințe despre politică sunt mai mici: 21% dintre bărbații, respectiv 17,6% dintre femeile din rural estimează că dețin cunoștințe bune sau foarte bune despre domeniu.

La nivel regional, nu doar în România, ci în toate cele 12 țări incluse în sondaj, vedem că procentele tinerilor dezinteresați de politică sunt ridicate, majoritatea depășind 50%. Procente mai mici decât în România regăsim doar în Grecia (26,6%) și Turcia (28%). Diferențele de gen sunt semnificative în țări precum Kosovo (51,5% bărbați și 77,2% femei manifestă dezinteres față de politică), Bosnia și Herțegovina (52% bărbați și 63% femei), Macedonia de Nord (46,7% bărbați și 62,3% femei) și Muntenegru (39,6% bărbați

și 58,4% femei). În unele țări procentul femeilor care se declară interesate de politică este extrem de mic, cum ar fi în Kosovo unde 6,5% dintre tinerele femei se declară interesate de domeniu versus 18,6% dintre tinerii bărbați. În aproape toate cele 12 țări analizate, cu excepția Turciei (33%), interesul pentru politică al tinerilor este mai mare în rândul respondenților de sex masculin. Într-o singură țară, Croația, procentul celor dezinteresați este aproape egal atât în rândul femeilor cât și al bărbaților (54%).

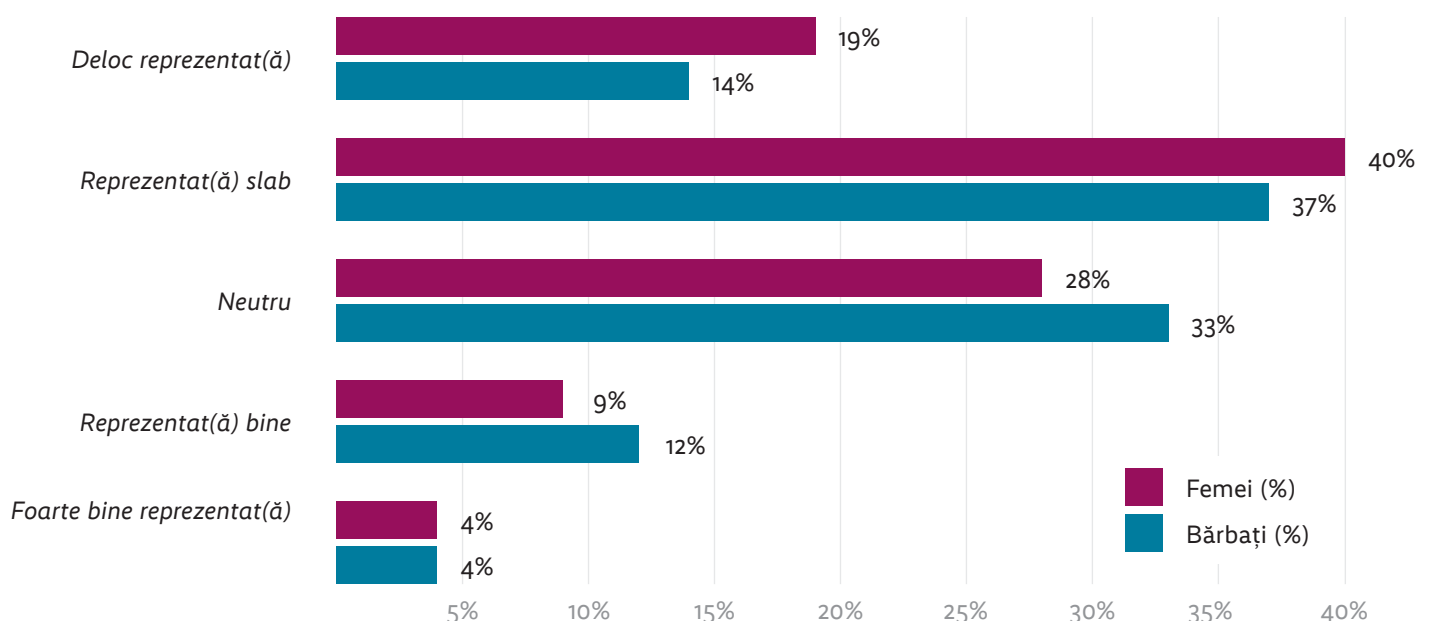
Asociat cu interesul scăzut pentru politică este și modul în care tinerii consideră că interesele lor sunt reprezentate în politică. Să ne amintim că în actuala legislatură 2024-2028, doar 6% dintre parlamentari sunt tineri sub 34 de ani. Datele arată și în acest caz o diferență de gen: 59% dintre tinerele femei versus 50,7% dintre tinerii bărbați din România spun că interesele lor nu sunt deloc sau sunt foarte slab reprezentate, în timp ce doar 13,4% dintre femei și 15,1% dintre bărbați spun că interesele lor sunt bine sau foarte bine reprezentate politic.

În toate țările analizate întâlnim această diferență de gen, proporția femeilor care se simt reprezentate de clasa politică fiind peste tot mai mică decât cea a bărbaților, iar procentele celor care se declară reprezentate, deosebit de mici în ansamblu. Se remarcă faptul că un procent foarte mic, de doar 6%, al tinerelor croate spun că interesele lor sunt bine sau foarte bine reprezentate politic (versus 11,1% dintre bărbații croați), ceea ce ar trebui să ridice semnale serioase de alarmă pentru clasa politică din această țară.

În ce privește componenta rural-urban, se constată, așa cum era de așteptat, că tinerii din rural, de ambele sexe, declară în proporție mai mare că interesele lor politice sunt nereprezentate în politică, comparativ cu tinerii din zona urbană.

Fig. 2

Cât de bine credeți că sunt reprezentate interesele tinerilor în politica națională?

4.3.1 Forme alternative de participare politică

Interesul tinerilor pentru politică nu se manifestă exclusiv prin forme tradiționale politice cum e participarea la vot, ci și prin forme alternative de implicare, care pun accent pe comunitate și contestare politică (Inglehart și Norris, 2003; O'Toole et al., 2003; Torney-Purta și Amadeo, 2003; Sloam, 2014; Grasso, 2016). În România, datele indică un angajament politic direct scăzut în rândul tinerilor: doar 7,3% dintre fete și 12,9% dintre băieți sunt activi politic sau membri ai unui partid.

În schimb, apartenența la comunitate prin activități de voluntariat sau participarea în ONG-uri reprezintă o formă mai răspândită de implicare. Astfel, 30% dintre respondente declară că desfășoară activități de voluntariat, iar 27,5% și-ar dori să se implice, în timp ce 32,9% dintre băieți sunt implicați, iar 26,5% își exprimă această intenție pentru viitor. Acest tip de angajament poate fi influențat de oportunitățile de practică din perioada universitară, care facilitează atât formarea profesională, cât și extinderea rețelelor sociale, esențiale pentru perspectivele de viitor ale tinerilor cu vârste între 14 și 29 de ani.

În plus, motivația pentru astfel de activități poate fi legată de nevoia de apartenență la o comunitate, de găsirea prietenilor și intereselor comune sau de combaterea sentimentului de izolare, accentuat de un sistem social marcat de individualism neoliberal. Organizarea de evenimente și implicarea în rețele comunitare nu doar că răspund acestor nevoi, ci pot oferi și oportunități de dezvoltare personală și profesională.

Atunci când tinerii din România sunt întrebați despre implicarea lor în diferite forme de contestare politică, datele arată că petițiile online reprezintă metoda preferată de respingere a statu-quoului. Astfel, 32,5% dintre femei declară că au semnat petiții online, iar 18,5% și-ar dori să facă acest lucru în viitor. În rândul bărbaților, 24,3% afirmă că semnează deja petiții, iar 27,7% intenționează să se implice în viitor.

O altă formă indirectă de contestare politică, boicotul la cumpărături din motive politice sau de mediu, este adoptată de 23,3% dintre femei, în timp ce 21,1% declară că ar lua această măsură în viitor. În cazul bărbaților, 18,3% afirmă că practică deja boicotul, iar un procent mai mare, de 27,6%, își exprimă dorința de a adopta acest comportament pe viitor.

În ceea ce privește formele directe de contestare politică, precum protestele și demonstrațiile, acestea sunt mai frecventate de bărbați (21,3%) decât de femei (16,9%). Cu toate acestea, intenția de participare la astfel de manifestații este mai ridicată: 31,5% dintre bărbați și 21,5% dintre femei declară că ar dori să ia parte la proteste în viitor.

Diferențele la nivelul participării politice din perspectiva genului se văd atât în formele directe de angajament,

precum activitatea în partide politice și participarea la demonstrații, cât și în cele indirecte, cum ar fi semnarea petițiilor online sau boicotul economic motivat politic sau ecologic. Femeile tind să prefere forme alternative de implicare care, deși le aduc în spațiul public, le oferă un grad mai mare de siguranță, respectiv o modalitate de participare care minimizează expunerea, fie prin intermediul rețelelor sociale, fie prin alegeri de consum alternative, motivate ideologic sau ecologic. Aceste forme reprezintă, mai degrabă, o formă latentă de sancționare politică a statu-quoului.

În schimb, bărbații manifestă o înclinație mai pronunțată spre metodele directe de acțiune politică, fie prin implicare în partide și grupări politice, fie prin participarea la proteste și alte forme de contestare fizică. Deși aceste comportamente par să reflecte binaritatea tradițională dintre spațiul public și cel privat, formele indirecte de participare politică practicate mai frecvent de femei, aflate la intersecția dintre cele două sfere și indicând o prezență activă a femeilor în viața politică, neagă această dihotomie.

4.2. Orientarea stânga-dreapta

Așa cum am menționat și în introducere, delimitarea politică stânga-dreapta devine tot mai discutabilă în contextul actual, în care identitatea ideologică a organizațiilor politice este în continuă transformare. În Europa de Est și de Sud, această redefinire nu mai respectă criteriile clasice de încadrare politică, care în statele vest-europene se mai regăsesc într-o anumită măsură. În rândul tinerilor din România, similar cu situația din alte țări din regiune, datele relevă o confuzie politică legată de identificarea ideologică clasică, confuzie care se manifestă prin două aspecte esențiale: 1) un procent ridicat de tineri care declară că nu știu sau nu doresc să se poziționeze pe axa stânga-dreapta; 2) un procent foarte mare de tineri care preferă să se definească politic în zona de centru, evitând astfel plasarea în una dintre cele două direcții.

Datele arată că 77% dintre tinerii din România știu unde se plasează pe axa stânga-dreapta, în timp ce 22,8% fie nu știu, fie nu vor să spună. Procentul celor care nu vor sau nu știu unde se poziționează este mai mare în rândul tinerelor, 28,3% (aproape o treime), comparativ cu tinerii de sex masculin, în cazul cărora procentul e de 17,7%. Diferența de gen nu este întâmplătoare, mai ales dacă ne uităm la ce am analizat până acum: tinerele sunt, în general, mai puțin interesate de politică, au cunoștințe mai puține despre domeniu și simt într-o mai mare proporție că interesele le sunt slab sau deloc reprezentate pe scena politică.

În aproape toate țările incluse în sondaj se observă această diferență de gen, care este semnificativ mai mare în țări ca Kosovo unde 29,6% dintre respondente nu știu/nu vor să se poziționeze pe axa stânga-dreapta în timp ce doar 9,3% dintre tinerii bărbați kosovari sunt în această situație sau Macedonia de Nord (42,2% femei versus 27,6% dintre

bărbați care răspund că nu știu/nu vor). Între țările analizate regăsim și situații în care diferența de gen este nesemnificativă în această privință, cum ar fi Slovenia și Turcia.

Revenind la respondenții care și-au exprimat o opțiune pentru poziția lor pe axa stânga-dreapta politică, adică cei 77% din total eșantion, observăm că jumătate se situează la centru (50,3%). Poziționarea pe axa stânga-dreapta s-a efectuat cu ajutorul unei scale de la 1 la 10, unde 1 reprezintă extrema stângă, iar 10 extrema dreaptă. Centrul este reprezentat de numerele 5 și 6 pe scală.

Din perspectiva genului, aproape nu există diferențe, după cum se poate observa și în graficul următor.

Aproximativ jumătate dintre tinerii bărbați (50,9%) și tinerele femei (49,7%) se poziționează ca fiind de centru. Doar 11,9% dintre tineri se plasează la stânga sau extrema stângă (12% femei, 11,8% bărbați), unul dintre cele mai mici procente din regiune. În schimb, 37,8% se identifică cu dreapta sau extrema dreaptă (37,2% femei și 38,5% bărbați).

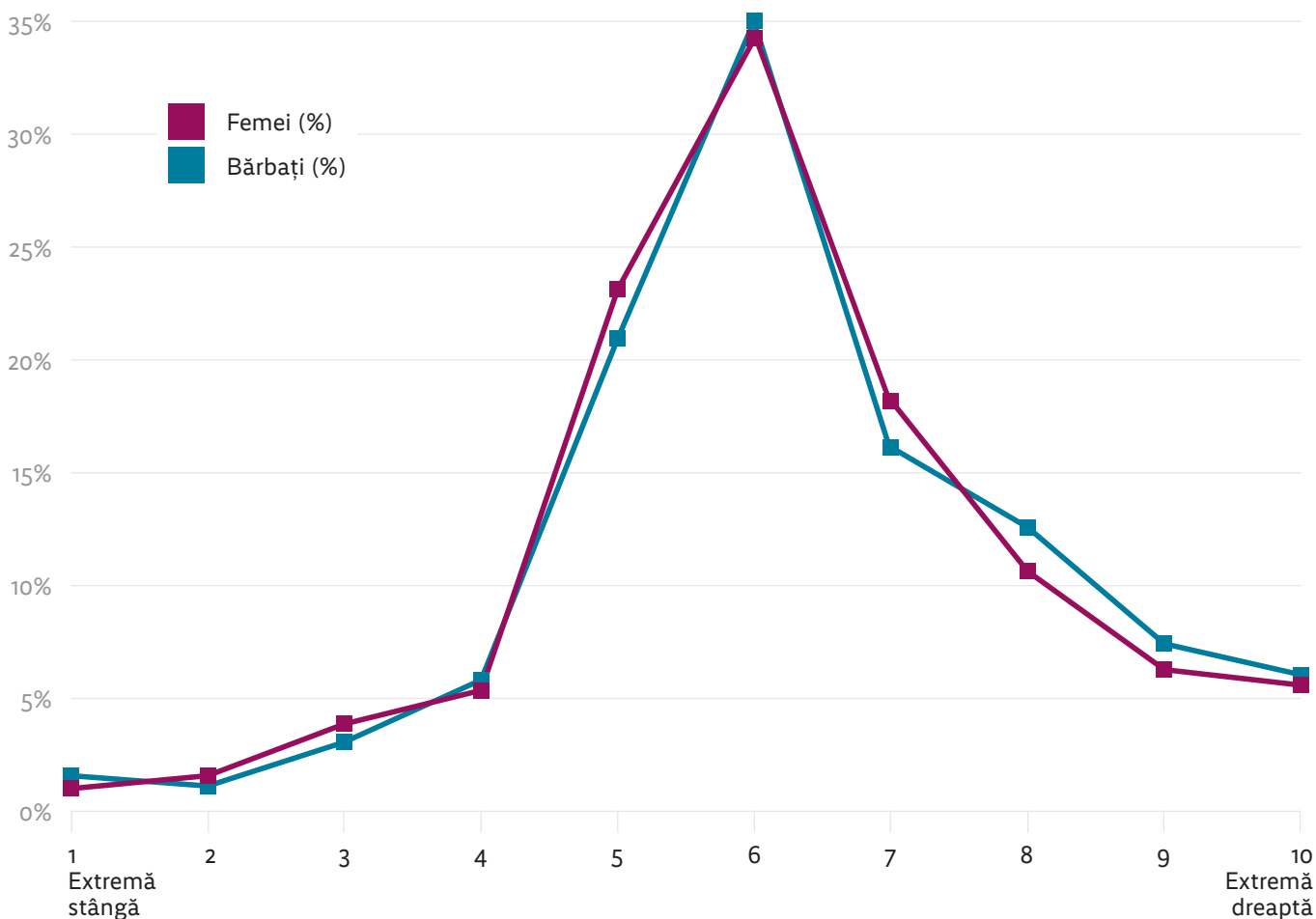
Comparativ cu studiul din 2019, observăm că, deși aproximativ jumătate din tinerii din România continuă să se poziționeze la centrul axei stânga-dreapta, proporția celor care se identifică cu dreapta sau extrema dreaptă a crescut cu zece procente. În 2019, 54% dintre tineri se considerau de centru, 18,3% de stânga sau extrema stângă, iar 27,7% de dreapta sau extrema dreaptă. Tot în 2019, procentul tinerilor de sex masculin care se declarau de stânga era ușor mai mare (19,4%) față de cel al tinereilor (17,3%), dar nesemnificativ. În prezent, procentele au scăzut și s-au egalizat în jurul valorii de 12%. Se păstrează un procent ușor mai ridicat de tineri bărbați care se identifică cu dreapta sau extrema dreaptă, însă diferența este nesemnificativă.

Schimbările observate indică faptul că în România are loc o tranziție de la o diferență de gen tradițională în poziționarea pe axa stânga-dreapta, unde femeile tindeau să fie mai orientate spre dreapta decât bărbații, către o situație de echilibru în care ambele genuri se distribuie în proporții aproximativ egale pe această axă (nealinie de gen). Acest proces s-a petrecut în statele industrializate

Autoplasarea tinerilor din România pe axa stânga-dreapta (în funcție de gen)

Fig. 3

În materie de politică, oamenii vorbesc despre „stânga” și „dreapta”. În general vorbind, unde v-ați plasa pe următoarea scală (1 = extrema stângă; 10 = extrema dreaptă)?

între anii '70 și '90 ai secolului trecut, conducând în prezent la o prezență mai pronunțată a femeilor, în special a celor tinere, în partea stângă a spectrului politic și la o prezență mai pronunțată a bărbaților, în special a celor tineri, către dreapta și extrema dreaptă.

La nivel regional, în majoritatea celor 12 țări studiate, se observă un procent al femeilor care se identifică cu stânga mai ridicat comparativ cu al bărbaților, în unele țări diferența de gen fiind semnificativă, ca de exemplu în Croația (unde 25,3% dintre tinerele femei se consideră a fi de stânga sau extrema stângă comparativ cu 16,9% dintre tinerii bărbați croați). În schimb, în Turcia încă se observă o diferență de gen tradițională, diferența fiind însă relativ scăzută (21,8% dintre femei sunt de stânga sau extrema stângă versus 24,6% dintre bărbați). De asemenea, în toate țările incluse în studiu, cu excepția Turciei, procentul respondenților de sex masculin care se situează la dreapta sau extrema dreaptă este mai mare decât al respondentelor.

Revenind la datele din România, pe medii de rezidență rural-urban, constatăm că tinerele femei din rural sunt în proporție ușor mai mică de stânga (10,3%) comparativ cu tinerii bărbați (13,7%), în timp ce în urban raportul este inversat: 13% dintre tinerele femei și 9,5% dintre tinerii bărbați se situează la stânga. Pe partea dreaptă a axei, observăm însă că în mediul rural tinerii bărbați depășesc ca procent tinerele femei (45,9% versus 40,7%), în timp ce în mediul urban procentele pe genuri sunt similare (35%). Aceste date nu indică o diferență de gen tradițională, ci mai degrabă o mai mare polarizare în rândul tinerilor de sex masculin în mediul rural comparativ cu tinerele femei din rural care se situează într-o mai mare măsură la centru. Pe subcategoriile de vârstă nu există diferențe semnificative în poziționarea stânga-dreapta și, de asemenea, nivelul de educație nu aduce diferențe semnificative.

Secularizarea este considerată unul dintre factorii care au stat la baza migrării politice a femeilor de la dreapta la stânga, în societățile occidentale (Inglehart și Norris, 2000, 2003). Religia încă mai joacă un rol important în diviziunea stânga-dreapta în țările vestice unde persoanele conservatoare tind să se identifice mai degrabă cu partide de dreapta și extremă dreapta, iar cele cu viziuni mai liberale să susțină partide de stânga sau extrema stângă. În România, valorile religioase și conservatoare nu au trasat un clivaj semnificativ între partidele politice după căderea comunismului (Raymond, 2014), lucru care s-a observat cu ocazia referendumului inițiat de Coaliția pentru Familie în 2018 (Soare și Tufiș, 2021). Datele noastre arată o tendință de secularizare în rândul tinerilor, ponderea celor care declară că merg la biserică cel puțin o dată pe lună este 23,8%, comparativ cu 29% în 2019, iar a celor care spun că nu merg aproape niciodată la biserică a crescut de la 9 la 15%, diferențele în funcție de gen fiind ne semnificative. De asemenea, observăm că la întrebarea „cât de importantă este religia în alegerea unui partener”, 27,8% dintre tineri au spus că este importantă sau foarte

importantă, în timp ce 58,2% că este neimportantă sau puțin importantă, diferențele de gen fiind neînsemnate. Având în vedere că în sine axa stânga-dreapta nu este pe deplin aplicabilă în România pentru a înțelege poziționările politice ale cetățenilor, coroborat cu faptul că partidele politice postdecembriste nu se diferențiază între ele prin modul în care se raportează la religie și biserică, această ușoară tendință de secularizare în rândul tinerilor nu pare a fi suficient de relevantă pentru a permite concluzii cu privire la influența asupra poziționării politice a tinerilor, de ambele sexe. Tendința poate arăta cel mult un potențial pentru dezvoltarea unei forțe politice care ar îmbrățișa deschis secularismul.

4.3 Valori asociate cu dimensiunea stânga-dreapta

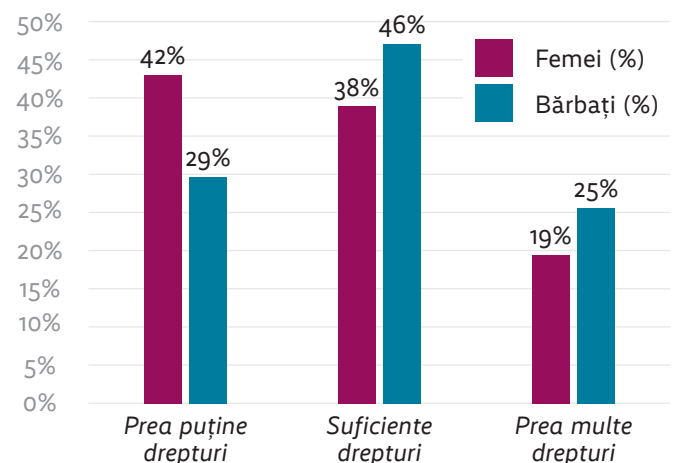
Autopoziționarea tinerilor pe axa stânga-dreapta nu este suficientă pentru a înțelege viziunile politice pe care aceștia le împărtășesc, așa cum s-a evidențiat în secțiunea anterioară. De aceea, este necesară o analiză mai detaliată a valorilor asociate cu stânga și dreapta politică. Din perspectiva de gen, cele mai semnificative diferențe apar în ceea ce privește valorile asociate cu drepturile minorităților, egalitatea de gen și rolul statului în economie. Așa cum vom observa în continuare, tinerele femei tind să fie mai tolerante față de minoritățile etnice și sexuale, să sprijine într-o mai mare măsură egalitatea de gen și să susțină politici publice care vizează reducerea inegalităților și un stat mai activ în economie.

La întrebarea dacă femeile au prea multe sau prea puține drepturi, majoritatea tinerelor femei care au răspuns la întrebare (42,5%) cred că femeile din România nu au suficiente drepturi, în timp ce 28,6% dintre tinerii bărbați au

Fig. 4

Drepturile femeilor

Vă rugăm să spuneți dacă, în opinia dumneavoastră, femeile nu au suficiente drepturi, au suficiente drepturi sau au prea multe drepturi în țara dvs.

dat același răspuns. Majoritatea tinerilor bărbați (45,9%) consideră că femeile din România au suficiente drepturi, în timp ce procentul tinerelor care cred acest lucru este 38,1%.

Aceste date pun în evidență o percepție diferită asupra egalității de gen în rândul tinerilor din România, în funcție de gen. Tineretele femei, bazându-se pe experiențele

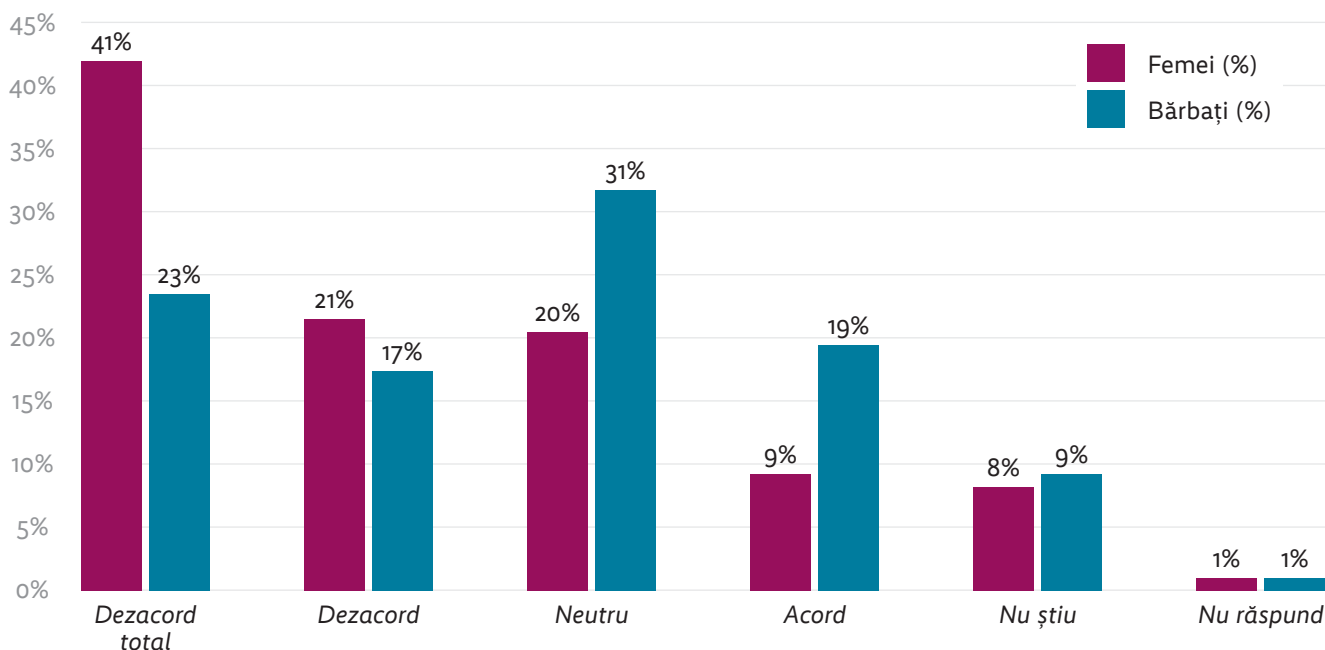
personale, dau dovadă de o conștientizare mai mare a inegalităților de gen, în timp ce tinerii bărbați fie nu le percep în aceeași măsură, fie înțeleg acest concept într-un mod diferit. Lipsa de conștientizare a inegalității de gen poate fi și consecința faptului că în sistemul de învățământ noțiunile privind acest subiect sunt foarte puțin abordate în programa școlară.

Stereotipuri de gen

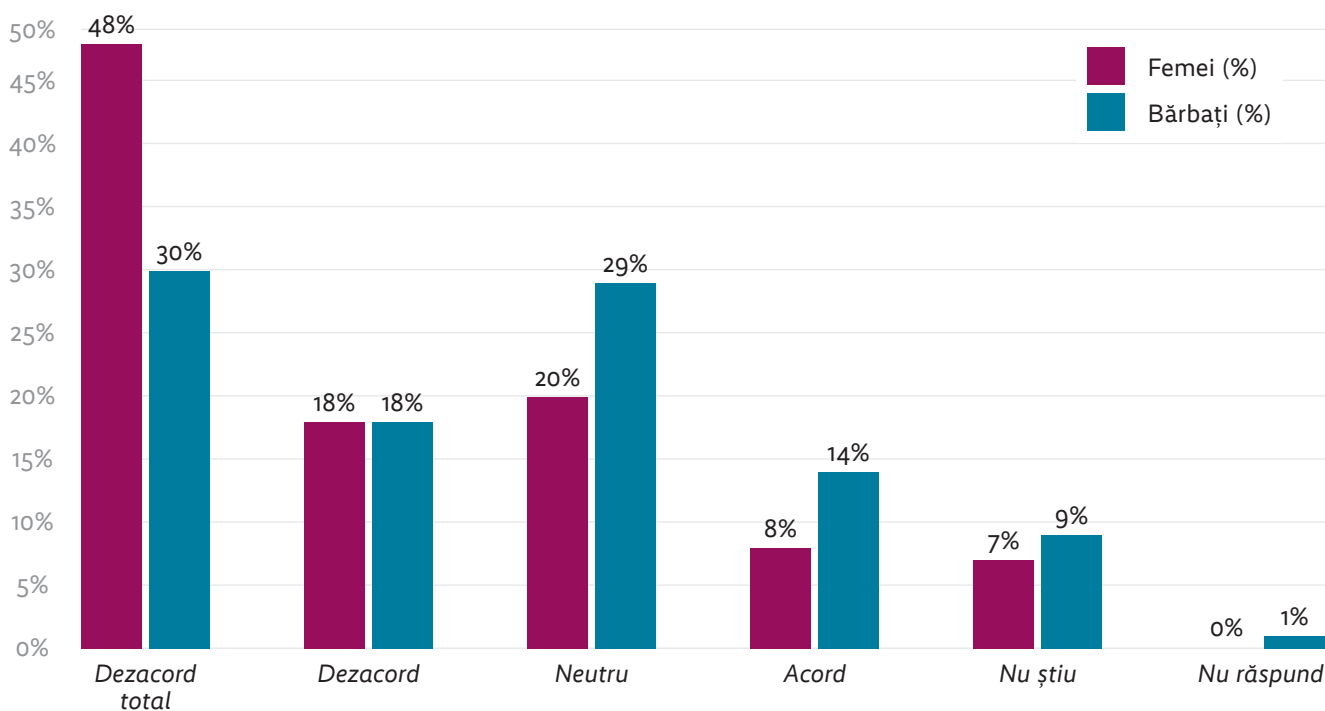
Fig. 5

În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații:

În general, bărbații sunt lideri politici mai buni decât femeile

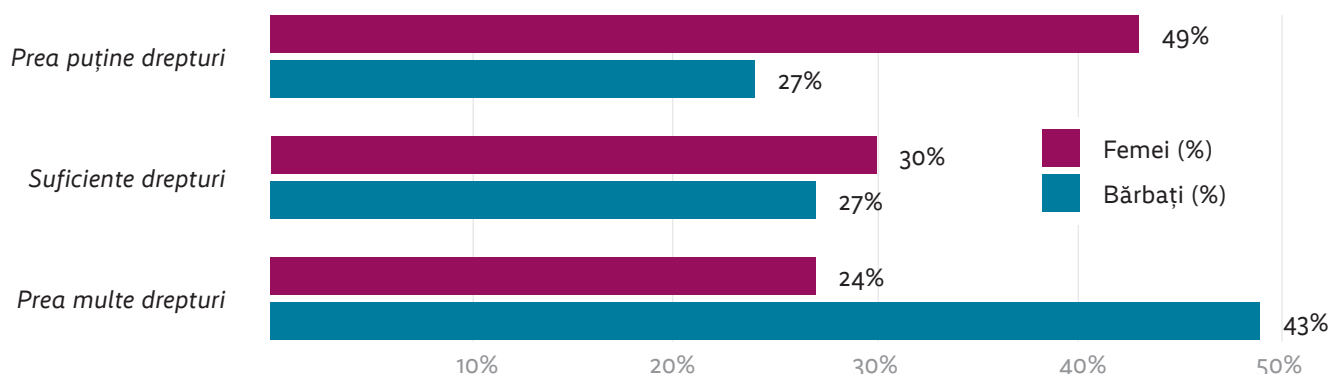

Când există puține locuri de muncă bărbații ar trebui să aibă dreptul la slujbă mai mult decât femeile

Drepturi LGBTQAI+

Vă rugăm să spuneți dacă, în opinia dumneavoastră, următoarele grupuri nu au suficiente drepturi, au suficiente drepturi sau au prea multe drepturi în țara dvs.: Persoanele LGBTQAI+.

Aceste diferențe se mențin și în privința stereotipurilor și prejudecăților de gen de tipul „bărbații sunt lideri mai buni decât femeile” sau „când există puține locuri de muncă, bărbații ar trebui să aibă dreptul la slujbă mai mult decât femeile”.

În toate cele 12 țări din regiune observăm diferențe de gen semnificative la aceste întrebări, ceea ce indică atât faptul că tinerele femei sunt mai conștiente, în baza propriei experiențe, de discriminarea de gen, cât și că ele au interese specifice de a ocupa poziții de putere în politică și pe piața locurilor de muncă.

Diferențele de gen sunt semnificative și în ceea ce privește percepția asupra drepturilor minorităților etnice și ale persoanelor LGBTQAI+. Peste 40% dintre tinerele femei consideră că aceste grupuri sociale nu beneficiază de suficiente drepturi (48,7% în cazul minorităților etnice și 42,5% pentru LGBTQAI+), în timp ce mai puțin de o treime dintre tinerii bărbați împărtășesc această opinie (28,6% pentru minoritățile etnice și 27,4% pentru LGBTQAI+).

Pe de altă parte, observăm un grad de intoleranță mai mare în rândul bărbaților: un procent mai mare de tineri bărbați cred că minoritățile au prea multe drepturi (25,5% în cazul minorităților etnice și 42,5% pentru LGBTQAI+). În rândul tinerelor femei, deși procentele sunt mai scăzute, rămân totuși destul de ridicate: 19,5% dintre femei consideră că minoritățile etnice au prea multe drepturi, iar 24,4% au aceeași percepție despre comunitatea LGBTQAI+.

Și în privința săracilor se menține o diferență de gen: 72,5% dintre tinerele femei și 59,9% dintre tinerii bărbați spun că persoanele sărace nu au suficiente drepturi, ceea ce arată o sensibilitate mai mare a femeilor la inegalitățile de clasă. Nu în ultimul rând, și în privința drepturilor de care se bucură tinerii se constată un procent mai mare de tinere femei care spun că tinerii nu au suficiente drepturi – 63,9% versus 47,2% dintre respondenții de sex masculin.

Diferențele de gen în ceea ce privește percepțiile asupra drepturilor minorităților etnice, egalității de gen și drepturilor persoanelor sărace sunt vizibile în toate cele 12 țări analizate din regiune, cu puține excepții. Similar situației din România, în aproape toate țările incluse în sondaj, mai puțin în Grecia și Turcia, o proporție mai mare de tineri bărbați consideră că persoanele LGBTQAI+ au prea multe drepturi, comparativ cu proporția celor care cred că acest grup nu beneficiază de suficiente drepturi. Coroborarea acestor date cu realitatea lipsei de recunoaștere legală a drepturilor LGBTQAI+ în multe dintre aceste țări sugerează un nivel ridicat de homofobie în țările din estul și sudul Europei, mult mai pronunțat în rândul tinerilor bărbați decât al tinerelor femei.

4.4. Susținerea politicilor sociale și intervenționiste

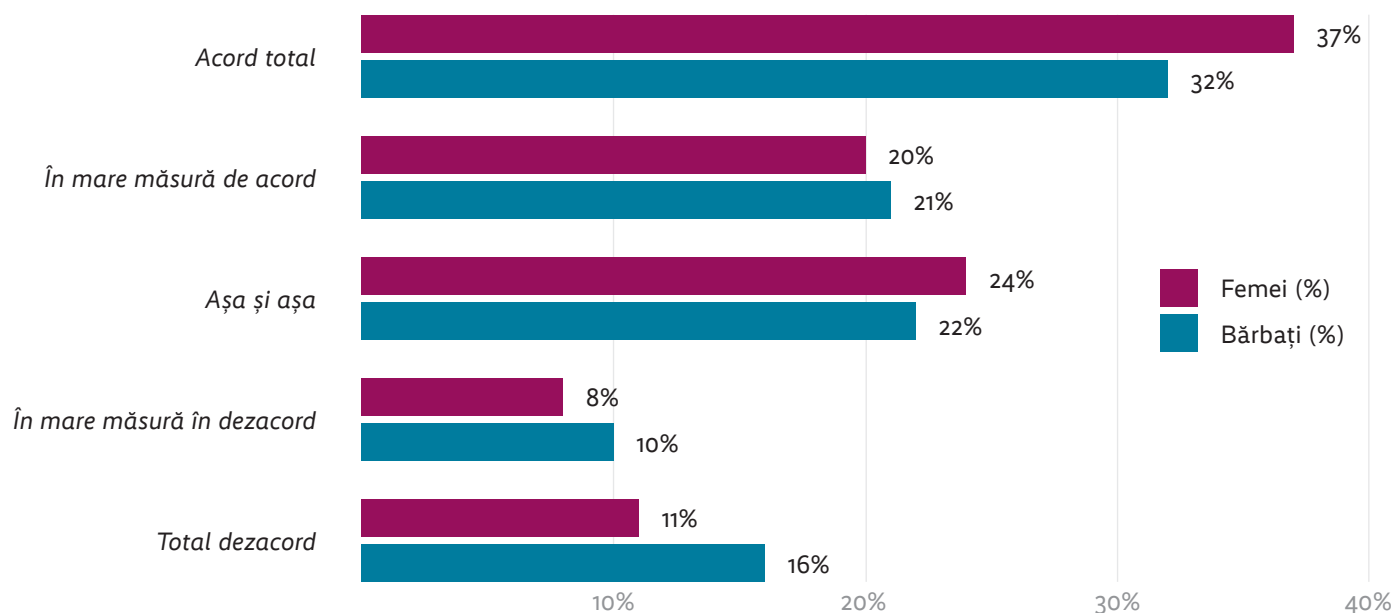
Analiza opiniilor tinerilor privind inegalitățile sociale și rolul statului în economie confirmă concluziile altor studii, evidențiind că tinerele femei din România susțin într-o măsură mai mare politicile de reducere a inegalităților economice și o intervenție mai activă a statului în economie.

În cadrul sondajului, tinerii au fost întrebați și care sunt, în opinia lor, cele mai importante probleme cu care se va confrunta România în următorul deceniu. Problema cel mai frecvent menționată a fost corupția, indicată de 71,2% dintre participanți. Aceasta a fost urmată de emigrarea forței de muncă calificate (56%), ceea ce reflectă preocuparea legată de plecarea în alte țări a specialiștilor din diverse domenii, și de calitatea serviciilor publice (53,1%), ceea ce sugerează preocuparea față de calitatea educației, sănătății sau administrației publice.

Alte probleme semnalate au fost șomajul (42,6%), inegalitățile (38,3%), schimbările climatice (35%), declinul

Atitudinea față de inegalități sociale

Veniturile celor săraci și ale celor bogați ar trebui să fie mai egale

demografic (29%) și pierderea valorilor religioase și tradiționale (19,9%).

Analiza datelor a evidențiat diferențe între răspunsurile femeilor și ale bărbaților. Tinerile femei tind să acorde o importanță mai mare unor probleme precum calitatea serviciilor publice (59% dintre femei comparativ cu 40,9% dintre bărbați), schimbările climatice (39,9% față de 31,3%), corupția (75% față de 67,6%) și inegalitățile sociale (42% față de 35%). Aceste rezultate sugerează că femeile percep într-o măsură mai mare impactul acestor probleme asupra societății și viitorului țării. Și în celelalte țări cuprinse în sondaj tinerile femei tind să fie mai preocupate de problemele societății în următoarea decadă. Se constată diferențe de gen în ce privește preocuparea față de șomaj (considerat o problemă de 61% dintre tinerile femei din cele 12 țări, comparativ cu 55,1% dintre bărbați), schimbările climatice (39,8% dintre femei, dar 32,5% bărbați) și calitatea serviciilor publice (50,9% femei și 44,7% bărbați). Tinerii de ambele sexe din regiune percep la fel corupția, pierderea valorilor tradiționale și religioase și declinul demografic, cu mici variațiuni în unele țări.

4.5 Relația dintre gen și susținerea valorilor democratice

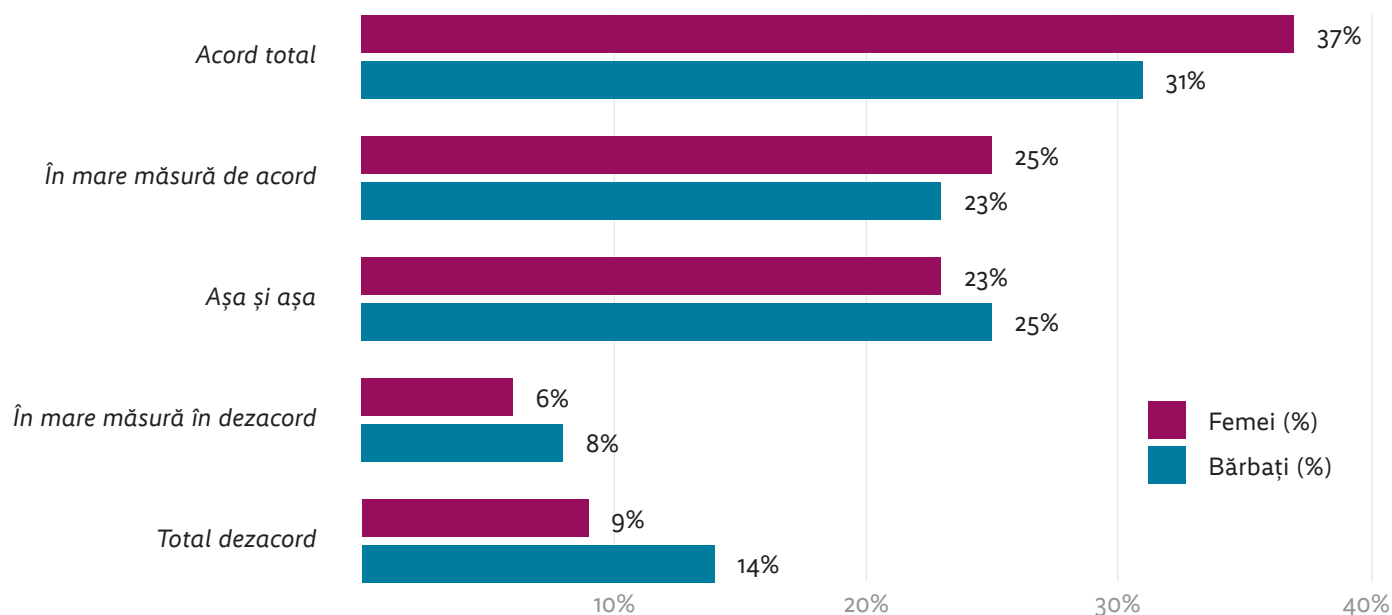
Există multe discuții despre ce tip de poziționare ideologică ar contribui la dezvoltarea democrației. Până acum, democrația a fost strâns legată de liberalism, respectiv asocierea unui regim politic cu individualismul și principiile

pieței libere. Democrația liberală ca binom este adesea contestat de către multe teoreticiene (Pateman 1988; Young 1990) pe motiv că transmite o imagine falsă de coabitare între o ideologie axată pe individualism, libertăți individuale și statul de drept (Mouffe, 2000) și un regim politic în care configurațiile instituționale de luare a deciziilor politice lucrează pentru binele comun și egalitatea între oameni, în condițiile în care cetățenii înșiși sunt cei care decid care sunt problemele societății votând politicieni care împreună vor pune în aplicare voința exprimată (Schumpeter, 2006). Această relație reprezintă adesea o sursă de incompatibilitate politică și poate periclita legitimitatea instituțiilor, conducând la conflicte interne și instabilitate. Mouffe (2000) susține că tensiunile și conflictele ar trebui acceptate și normalizate într-un regim democratic. În sistemul politic actual, acestea pot deveni însă periculoase, mai ales pentru democrația liberală care, prin natura sa, este un regim fragil atunci când instituțiile menite să garanteze principiul egalității și drepturile cetățenilor sunt puse sub semnul întrebării și contestate.

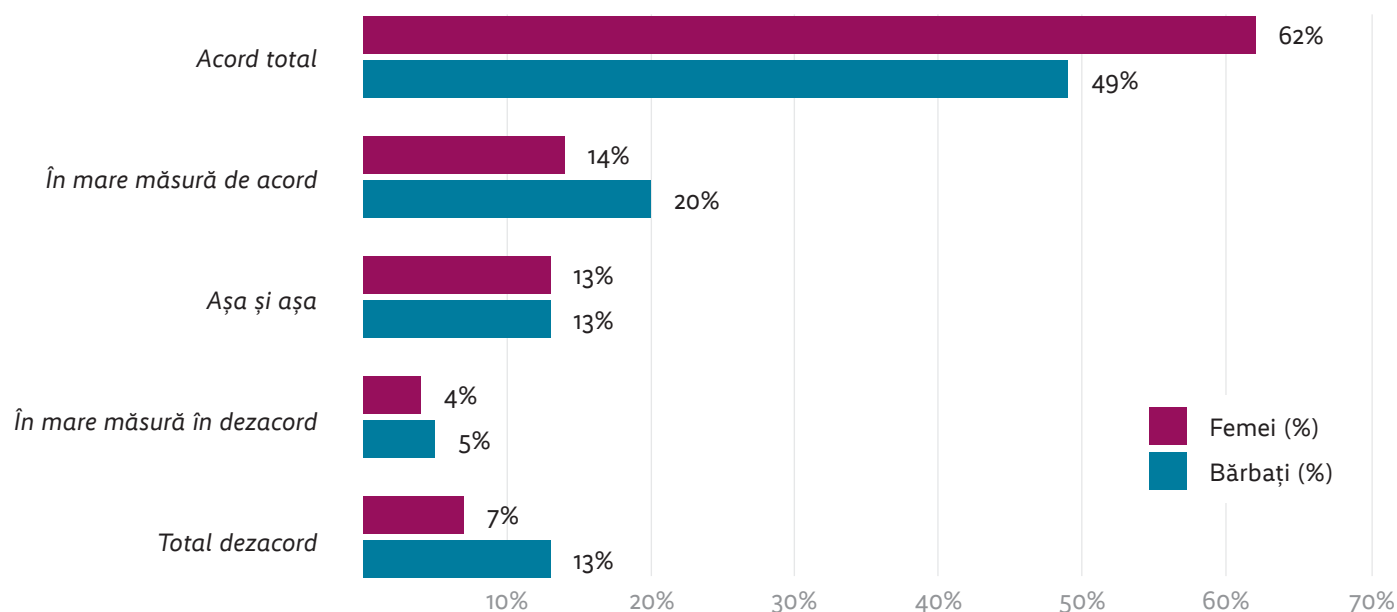
Femeile și bărbații nu se raportează la fel la instituțiile democratice. Hansen și Goenada (2019) susțin că femeile sunt mai puțin interesate de instituțiile participative, partidele politice și mass-media, care perpetuează puterea și privilegiile masculine, preferând, în schimb, acele elemente ale democrației care sunt susținute de instituții concepute să protejeze drepturile și să promoveze egalitatea de gen. Autorii subliniază că este dificil de determinat cum definesc respondenții democrația atunci

Atitudini față de politici intervenționiste ale statului în economie

Statul ar trebui să aibă o mai mare participare în afaceri și industrie

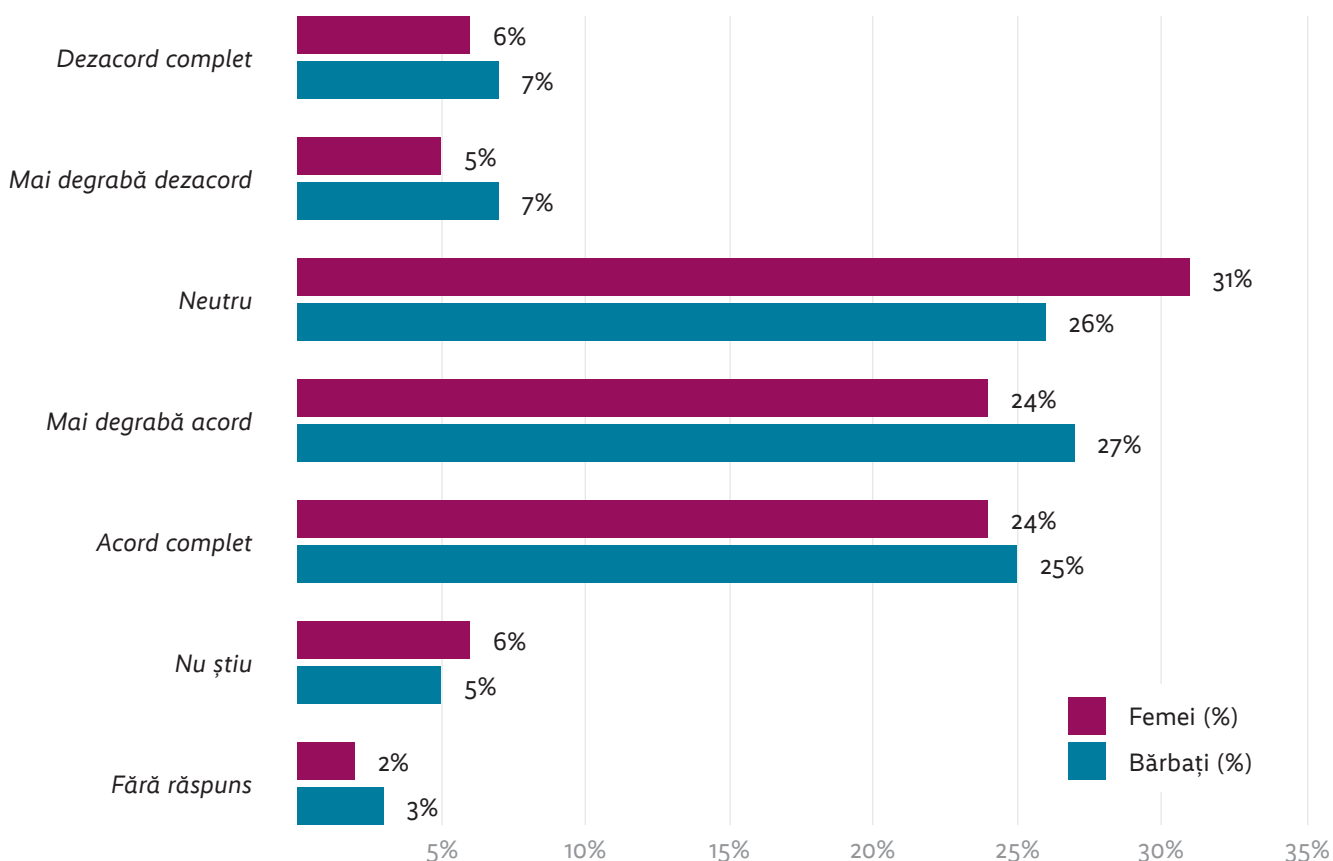
Guvernul ar trebui să-și asume mai multă responsabilitate pentru a se asigura că toată lumea este ajutată

când sunt întrebați, iar răspunsurile lor variază în funcție de factori structurali și culturali. Sanders (2020) consideră că diferențele de gen tind să dispară pe măsură ce indicele democratic crește și democrația este una funcțională, deoarece cetățenii înțeleg și internalizează, în funcție de contextul național, principiile și normele democratice precum toleranța, dreptatea socială și de gen, independența sistemului judiciar, statul de drept, redistribuirea resurselor și creșterea economică.

În România, majoritatea tinerilor consideră democrația ca fiind cea mai bună formă de guvernare. Diferențele de gen sunt ne semnificative: 51,9% dintre bărbați și 48,4% dintre femei au fost de acord sau total de acord cu această afirmație. Un aspect interesant este că 31,4% dintre tinerele femei au ales un răspuns neutru, evitând să adopte o poziție clară.

Democrația este, în general, o formă bună de guvernare.

Analizând datele în funcție de vârstă și nivel educațional, sondajul arată că tinerii cu vârste între 14 și 18 ani sunt cei care susțin în cea mai ridicată proporție democrația drept cea mai bună formă de guvernare, adică 53,1%. Această percepție pozitivă fluctuează în cazul tinerilor cu vârste între 18 și 24 de ani, unde sprijinul scade la 46,5%, pentru ca apoi să crească din nou în rândul celor cu vârste între 25 și 29 de ani, ajungând la 50,3%. Rămân vizibile însă diferențele generaționale între generația Alpha (născută între 2010-2025), generația Z (1997-2010) și, într-o oarecare măsură, generația milenială (1981-1996).

Situația este similară și în alte țări incluse în studiu, în special în cele patru state membre ale UE analizate: Grecia, Bulgaria, Croația și Slovenia. Respondenții din Grecia manifestă cea mai mare susținere pentru democrație ca formă de guvernare dintre țările UE studiate, cu 60,9% dintre bărbați și 64% dintre femei exprimând această opinie. În contrast, doar 35,1% dintre femeile bulgare consideră democrația cea mai bună formă de guvernare, cel mai scăzut nivel de încredere în democrație.

În România, atunci când analizăm datele în funcție de gen, bărbații (51,9%) se declară mai convinși că este cea mai

bună formă de guvernare, în timp ce doar 48,4% dintre tinerele femei împărtășesc această opinie. Mai îngrijorător, 31,4% dintre femeile aleg un răspuns neutru, semnalând incertitudinea și, posibil, nemulțumirea față de modul în care democrația și instituțiile sale funcționează în prezent.

Dintre țările non-UE, cel mai redus sprijin pentru democrație se înregistrează în Serbia și Bosnia și Herțegovina, în special din partea respondenților bărbați, cu 36% în Serbia și 37,6% în Bosnia și Herțegovina. Cele mai ridicate niveluri de susținere democratică se regăsesc în Kosovo și Albania, atât în rândul bărbaților, cât și al femeilor. În Kosovo, 76,5% dintre femeile consideră democrația cel mai bun regim, cel mai mare procent din toate țările studiate.

La întrebarea privind clasarea valorilor democratice pe o scară de la foarte rău la foarte bine, 36,8% dintre tinerele femei și 45,6% dintre tinerii bărbați au spus că democrația stă „foarte rău” și „rău”. De asemenea, merită menționat că 35,1% dintre femeile au păstrat o poziție neutră. Observăm o diferență semnificativă de gen atunci când discutăm despre declinul valorilor democratice și manifestarea acestora. Observăm că tinerii bărbați sunt mai pesimiști sau mai critici față de aplicarea și practicarea valorilor democratice

În ce măsură sunteți sau nu de acord că democrația este, în general,
o formă bună de guvernare?

		Dezacord total	În mare măsură în dezacord	Așa și așa	În mare măsură de acord	Acord total	Nu știu	Fără răspuns
Albania	Bărbați (%)	2,50%	2,50%	18,50%	30,80%	39,50%	5,40%	0,70%
	Femei (%)	2,5%	3,2%	15,9%	38,1%	35,8%	3,0%	1,5%
Bosnia și Herțegovina	Bărbați (%)	12,8%	14,0%	25,6%	29,6%	8,0%	8,4%	1,6%
	Femei (%)	9,1%	8,6%	28,0%	26,7%	19,3%	7,4%	0,8%
Bulgaria	Bărbați (%)	8,0%	13,3%	29,6%	21,9%	17,3%	7,5%	2,4%
	Femei (%)	10,2%	12,6%	30,6%	21,9%	13,2%	9,0%	2,4%
Croația	Bărbați (%)	9,9%	7,8%	29,6%	29,9%	13,9%	8,1%	0,8%
	Femei (%)	8,3%	7,7%	27,1%	32,8%	17,4%	6,6%	0,3%
Kosovo	Bărbați (%)	0,0%	3,1%	18,2%	35,9%	40,6%	1,6%	0,5%
	Femei (%)	0,9%	1,8%	16,6%	31,2%	45,7%	3,3%	0,6%
Macedonia de Nord	Bărbați (%)	6,1%	8,5%	27,2%	34,3%	15,0%	6,1%	2,8%
	Femei (%)	2,7%	5,5%	23,4%	36,4%	18,2%	7,9%	5,8%
Muntele Negru	Bărbați (%)	8,6%	7,4%	25,8%	31,6%	21,5%	4,7%	0,4%
	Femei (%)	2,4%	6,5%	23,6%	36,2%	25,2%	4,1%	2,0%
România	Bărbați (%)	7,2%	6,9%	26,1%	27,3%	24,6%	5,4%	2,5%
	Femei (%)	6,4%	5,4%	31,4%	24,3%	24,1%	6,2%	2,2%
Serbia	Bărbați (%)	15,1%	10,5%	30,1%	22,8%	13,2%	7,3%	1,1%
	Femei (%)	10,9%	12,5%	27,3%	23,1%	12,7%	12,2%	1,3%
Slovenia	Bărbați (%)	7,0%	13,0%	29,1%	25,3%	20,7%	3,9%	1,1%
	Femei (%)	4,4%	10,4%	25,8%	30,9%	19,8%	8,7%	0,0%
Grecia	Bărbați (%)	4,7%	6,7%	23,7%	28,2%	32,7%	2,7%	1,2%
	Femei (%)	3,7%	4,9%	22,7%	32,1%	31,9%	3,9%	0,8%
Turcia	Bărbați (%)	6,3%	10,3%	16,6%	26,6%	35,2%	4,6%	0,4%
	Femei (%)	4,3%	5,5%	17,3%	29,1%	38,8%	3,6%	1,4%

în România. Această percepție negativă ar putea reflecta o frustrare legată de felul în care instituțiile democratice funcționează sau o deziluzie față de promisiunile acestui regim politic.

Atunci când sunt întrebați dacă ar prefera dictatura în locul democrației, nu se observă diferențe foarte mari între genuri în ceea ce privește respingerea acestei opțiuni: 43,5% dintre respondentele tinere nu consideră dictatura ca fiind cea mai bună formă de guvernare, comparativ cu 42,3% dintre bărbați. Totuși, **dacă doar 20% dintre tinere ar alege dictatura în locul democrației, în rândul bărbaților acest procent crește ușor la 24,7%, sugerând o înclinație mai mare spre regimuri autoritare.** Această tendință în creștere se poate observa și în timp: conform studiului FES din 2019, doar 14% dintre bărbați și 7% dintre femei exprimau o preferință pentru regimuri autoritare. Tendința autocratică se reflectă și în preferința pentru un lider puternic care nu ține cont de parlament sau de alegeri, susținută de 37,7% dintre femei și de 37% dintre bărbați. Totuși 62,4% dintre femei resping ideea că bărbații sunt lideri mai buni, comparativ cu doar 40% dintre bărbați.

Femeile percep într-o măsură ușor mai mare decât bărbații (48,2% față de 45%) democrația ca un regim care oferă securitate economică, iar această perspectivă se corelează cu prioritățile lor: 59,1% dintre respondente consideră că sănătatea și educația sunt cele mai importante probleme ale următorului deceniu, comparativ cu 47,6% dintre bărbați.

Preferința autoritară în creștere s-ar putea explica prin faptul că femeile susțin ideea unui lider puternic nu atât din convingere ideologică, ci dintr-o nevoie de securitate într-un context de incertitudine economică și politică. În același timp însă, ele resping ideea că bărbații sunt lideri mai buni, ceea ce sugerează că deși preferă autoritatea, nu e vorba de o versiune autoritară, tradițională și masculinizată. Acest lucru ar putea indica o deschidere spre forme alternative de leadership, poate mai incluzive sau care să nu reproducă ierarhiile de gen existente. Pe de altă parte, respondenții bărbați care susțin lideri autoritari par să îmbrățișeze și ideea că bărbații sunt lideri mai potriviți, ceea ce poate sugera o viziune mai rigidă asupra puterii, cea masculină.

Tinerii din celelalte țări analizate în studiu seamănă cu tinerii români în ceea ce privește disponibilitatea de a renunța la democrație în favoarea unui regim dictatorial în anumite circumstanțe. Procentele bărbaților mai predispuși să susțină această opțiune în statele membre ale Uniunii Europene incluse în studiu sunt următoarele: România (24,7%), Bulgaria (23,6%) și Slovenia (26,3%). În schimb, bărbații din Grecia înclină mai puțin spre un regim autoritar (18,6%)

În țările din afara UE incluse în studiu, Kosovo înregistrează cel mai ridicat procent de respondenți bărbați care ar accepta dictatura în anumite circumstanțe (28,5%). Comparând acest rezultat cu nivelul de sprijin pentru democrație, se evidențiază volatilitatea regimului

democratic și a valorilor democratice, ceea ce sugerează că instituțiile democratice nu sunt bine consolidate.

Discrepanța de gen este evidentă, femeile exprimând o respingere mai pronunțată a perspectivei de a înlocui democrația cu dictatura decât bărbații. Cele mai mari diferențe de gen se înregistrează în Slovenia, unde doar 9,5% dintre femei ar alege dictatura comparativ cu 26,3% dintre bărbați, în Bulgaria (13,5% dintre femei) și în Bosnia și Herțegovina, unde 15,2% dintre femei susțin această opțiune.

În același timp, o parte dintre tinerii români sunt dispuși să renunțe la anumite libertăți în schimbul unui nivel de trai mai ridicat, 28,9% dintre femei și 31,8% dintre bărbați fiind de acord cu această idee. Este important de menționat că un procent semnificativ de femei (30,4%) au adoptat o poziție neutră față de echilibrul dintre libertăți și costul vieții. Aceste date sugerează că perspectiva tinerilor și tinerelor asupra democrației este una mai degrabă pragmatică și economic-instrumentală, considerând-o un regim politic care trebuie să genereze beneficii tangibile pentru a-și păstra legitimitatea.

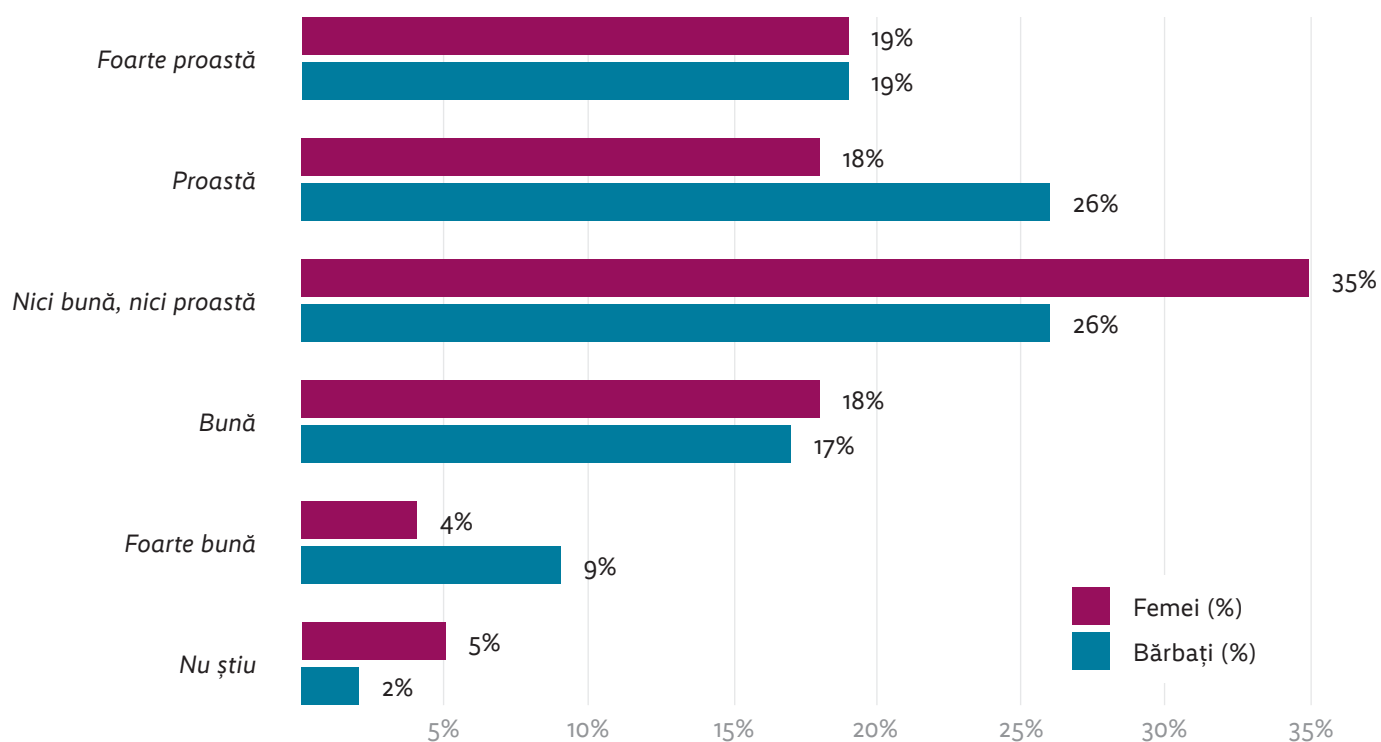
În teorie, există un model ierarhic de sprijinire a democrației care cuprinde două niveluri de legitimitate:

3. *Valoarea regimurilor democratice*, manifestată prin angajamentul cetățenilor de a le susține. Atunci când acest angajament lipsește, apare o criză de legitimitate democratică, ceea ce poate duce la instituționalizarea unor elemente nedemocratice (Bădescu et al., 2019; van Beek et al., 2019). Răspunsurile analizate sugerează că declinul democratic riscă să afecteze angajamentul tinerilor față de democrație și modul în care aceștia percep acest regim.
4. *Legitimitatea democrației este dependentă de numărul de cetățeni care sprijină acest regim – cu cât este mai mare sprijinul, cu atât mai legitimă este această formă de guvernare* (Bădescu et al., 2019). Un sprijin redus pentru democrație poate declanșa o transformare instituțională și, eventual, structurală, cu rezultate diferite. Nemulțumirea față de democrație poate duce fie la o schimbare pozitivă și necesară pentru îmbunătățirea instituțiilor democratice, fie dimpotrivă la o orientare mai pronunțată spre forme autoritare. Datele chestionarului indică o diferență de aproximativ 15% între cei/cele care consideră democrația și cei/cele care consideră dictatura cea mai bună formă de guvernare, subliniind această ambivalență a sentimentului de nemulțumire față de democrație.

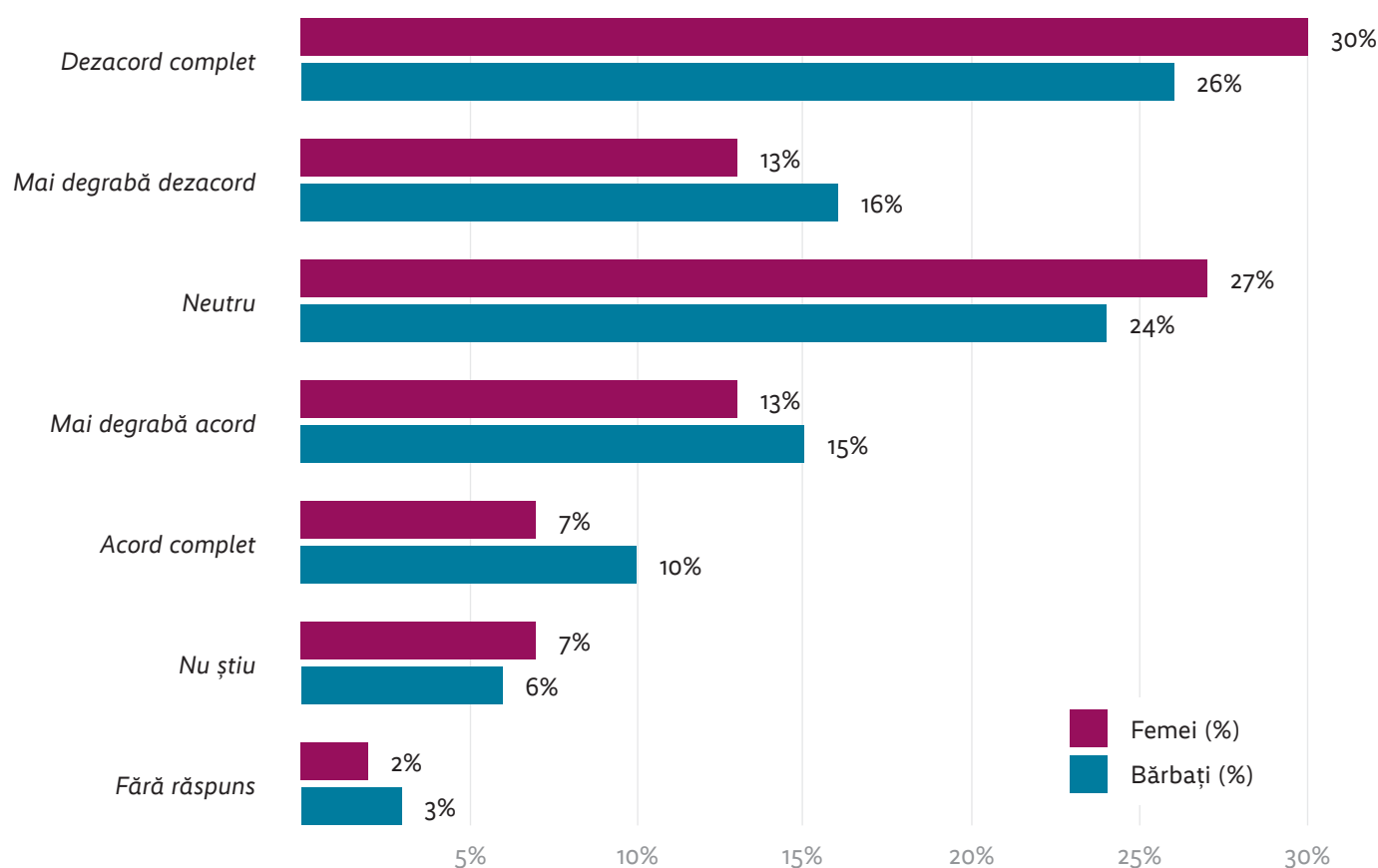
Sprijinul pentru democrație, esențial pentru legitimarea regimului democratic, poate fi măsurat și în funcție de opiniile tinerilor și tinerelor față de statul de drept, instituțiile statului, partidele politice și drepturile omului. Studiul FES din 2019 arată că respondenții și respondentele tind să critice aceste elemente fundamentale ale democrației în loc să le perceapă în mod pozitiv.

Opinia despre situația democrației în România și în UE

Cât de bună sau de rea este, în opinia dvs., situația democrației în țara dvs.?

În anumite situații, dictatura este o formă de guvernare mai bună decât democrația

Încrederea în instituții

În ansamblu, cât de mult aveți încredere în instituțiile enumerate mai jos?

		Deloc	Puțin	Mediu	Destul de mult	Complet
Președinte	Femei (%)	39,2%	17,6%	25,5%	11,2%	6,6%
	Bărbați (%)	39,0%	18,2%	24,0%	11,5%	7,2%
Parlament	Femei (%)	38,8%	24,40%	21,50%	11,60%	3,70%
	Bărbați (%)	31,20%	24,20%	24,40%	14,30%	5,90%
Guvern	Femei (%)	34,20%	29,80%	23,40%	9,00%	3,60%
	Bărbați (%)	28,10%	25,00%	25,90%	14,30%	6,70%
ONG	Femei (%)	22,40%	21,80%	30,90%	16,60%	8,20%
	Bărbați (%)	18,40%	19,00%	35,20%	19,30%	8,10%
Partide politice	Femei (%)	46,30%	26,00%	17,90%	7,50%	2,30%
	Bărbați (%)	36,50%	25,70%	20,60%	11,50%	5,50%
Armata	Femei (%)	14,50%	14,70%	27,70%	28,60%	14,50%
	Bărbați (%)	13,50%	15,60%	25,90%	27,50%	17,40%
Justiție	Femei (%)	32,1%	19,8%	27,4%	14,6%	6,1%
	Bărbați (%)	34,5%	20,6%	27,0%	12,3%	5,6%
Sindicate	Femei (%)	30,70%	24,90%	28,70%	10,40%	5,20%
	Bărbați (%)	24,50%	22,10%	31,50%	16,20%	5,70%
Marile companii	Femei (%)	18,00%	17,30%	26,10%	26,10%	12,50%
	Bărbați (%)	17,00%	16,10%	23,30%	29,20%	14,40%
Uniunea Europeană (UE)	Femei (%)	16,90%	17,10%	22,70%	28,20%	15,10%
	Bărbați (%)	15,80%	14,50%	21,50%	27,60%	20,50%
NATO	Femei (%)	38,8%	24,40%	21,50%	11,60%	3,70%
	Bărbați (%)	31,20%	24,20%	24,40%	14,30%	5,90%

Din răspunsurile respondentelor, se observă că femeile au cea mai mică încredere în instituții precum parlamentul și partidele politice, 36,4% dintre acestea afirmând că nu au deloc încredere în aceste instituții. În schimb, instituția care se bucură de cea mai mare încredere este sistemul judiciar, 73% dintre respondente exprimându-și încrederea – de la puțină până la încredere totală. O tendință similară se regăsește și în cazul respondenților de sex masculin care au în general o încredere mai mare în instituții decât femeile. Tot sistemul judiciar ocupă primul loc la nivelul de încredere și în rândul tinerilor bărbați, cu un procent de 78,1%, iar partidele politice și parlamentul național se află pe ultimele locuri în ceea ce privește încrederea, cu 58,3%, respectiv 64,7%. În ceea ce privește administrația locală, răspunsurile sunt similare în funcție de gen, aproximativ 72% dintre tinerii de ambele sexe declarând o opinie pozitivă. De asemenea, ONG-urile beneficiază de un grad mai mare de încredere, 70,4% dintre femei și 74,4% dintre bărbați având încredere în acestea. În ceea ce privește mass-media, încrederea ajunge la 60,6% în rândul femeilor și 68,6% în rândul bărbaților.

În general, se observă că femeile prezintă un grad de încredere mai scăzut în comparație cu bărbații, diferențele fiind semnificative. O posibilă explicație ar putea fi faptul că tinerele femei resimt o distanță mai mare față de instituțiile democratice, care nu le reprezintă suficient interesele și viziunile.

Încrederea scăzută provine din slaba reprezentare a femeilor și a intereselor lor în aceste instituții importante, dominate de bărbați, care nu abordează probleme legate de gen și nu prioritizează subiectele relevante pentru femei. De asemenea, trebuie menționat modul în care femeile sunt adesea portretizate într-o manieră sexistă sau denigratoare, iar subiecte sensibile precum violența domestică, violul sau hărțuirea sexuală sunt bagatelizate sau transformate în subiecte de divertisment⁹.

Tendențele autocratice și declinul democratic pot avea explicații legate de drepturile omului, respectiv drepturile femeilor, ale grupurilor etnice, ale minorităților sexuale, ale persoanelor sărace și imigranților. Așa cum am constatat în secțiunea anterioară, se observă un clivaj semnificativ al opiniilor pe aceste subiecte în funcție de gen. Femeile tind să fie de acord cu faptul că nu există suficiente drepturi pentru aceste categorii sociale, în comparație cu bărbații. În ceea ce privește identitatea națională, 41,5% dintre bărbații chestionați consideră că imigranții care locuiesc în România ar trebui să adopte obiceiurile și valorile naționale, în timp ce 35,4% dintre femei manifestă o deschidere ușor mai mare sub acest aspect. 33,2% dintre respondenții bărbați percep identitatea românească drept ereditară, aceștia afirmând că „român este cea persoană

care are sânge românesc”. În schimb, doar 21,4% dintre femei împărtășesc această viziune. De asemenea, 38,9% dintre bărbați consideră că cultura românească trebuie protejată de influențele externe, față de 33,6% dintre femei. Aceste date sugerează o frică mai mare față de schimbare în rândul bărbaților, mai ales într-un context global marcat de un flux migrator tot mai vizibil.

⁹ Vezi și raportul CJI „În umbra stereotipurilor: de la mamă la vampă. Reprezentarea femeilor în presa din România în anul 2024”, https://cji.ro/wp-content/uploads/2024/10/Research-report_Ro.pdf.

5. Concluzii și recomandări

Datele analizate arată că, în România, există diferențe pe alocuri semnificative între tinerele femei și tinerii bărbați (categoria de vârstă 14-29 de ani) în ceea ce privește participarea politică și susținerea valorilor democratice. Țara noastră nu constituie o excepție, aceste diferențe regăsindu-se mai mult sau mai puțin și în celelalte state din sudul și estul Europei incluse în eșantionul din care am extras datele.

Diferențele de gen la nivelul percepțiilor tinerilor asupra valorilor democratice și instituțiilor politice nu doar că evidențiază divergențe de opinie, dar și o socializare de gen adânc înrădăcinată, care modelează modul în care aceștia se raportează la puterea politică și drepturi sociale. Majoritatea tinerilor din România susțin că democrația este cea mai bună formă de guvernare, iar diferențele între genuri sunt ne semnificative la acest capitol. În schimb, observăm că procentul acelor tineri bărbați care ar susține dictatura este ușor mai ridicat decât al tinerelor femei (24,7% față de 20%), ceea ce indică diferențe de gen în privința înclinației spre autoritarism în rândul tinerilor.

Femeile manifestă un nivel mult mai scăzut de încredere în instituțiile politice, în special în partidele și parlamentele politice, față de bărbați. Acest lucru poate fi explicat parțial prin istoria de excludere a femeilor din spațiul public și prin reprezentarea insuficientă a intereselor lor în structurile de putere. În schimb, femeile au o percepție mult mai favorabilă a organizațiilor nonguvernamentale, considerându-le mai sensibile la nevoile sociale și mai receptive la problemele cu care se confruntă femeile.

O diferență semnificativă se înregistrează în rândul tinerilor în ce privește percepția inegalității de gen și respectarea drepturilor minorităților. În mod categoric, tinerele femei au o mai mare deschidere față de drepturile minorităților etnice, ale persoanelor LGBTQAI+ și ale persoanelor sărace și percep într-o mai mare măsură discriminarea de gen de la nivelul societății. Bărbații însă tind să creadă că grupurile minoritare și femeile beneficiază deja de drepturi adecvate, uneori chiar excesive. Acest contrast sugerează o lipsă de percepție a problemelor sistematice cu care se confruntă aceste grupuri. De subliniat că analiza noastră a arătat că nivelul de homofobie este foarte ridicat în rândul tinerilor din România și din regiune, dar este mai pronunțat în rândul tinerilor bărbați decât al tinerelor femei.

Bărbații tind să fie mai mulțumiți de statu-quo și percep în mai mare măsură drepturile existente ca fiind suficiente sau chiar excesive. În schimb, femeile au o viziune mai critică, considerând că inegalitățile și nedreptățile persistă. Această diferență sugerează o experiență socială diferită în funcție de gen, femeile resimțind mai direct lipsa de echitate și excluziunea, dar poate fi și un efect al educației și socializării care favorizează experiențele privilegiate ale bărbaților și subestimează realitățile femeilor și ale altor grupuri marginalizate.

Analiza datelor arată că tinerele femei, în special cele din mediul rural și din familii cu un nivel de educație cel mult mediu, au un interes mai scăzut pentru politică și cunoștințe mai reduse despre domeniu. Aproape o treime dintre ele nu știu sau nu au vrut să spună unde se poziționează pe axa stânga-dreapta, iar cele care au ales să se poziționeze au optat în majoritate pentru poziții de centru, ceea ce confirmă că împărțirea clasică stânga-dreapta pentru a identifica valorile politice împărțite este insuficient înțeleasă și aplicabilă în rândul tinerilor din România. Analizând totuși procentul celor care au optat pentru a se poziționa fie la stânga, fie la dreapta, analiza datelor arată diferențe de gen ne semnificative, ceea ce marchează o schimbare în raport cu datele anterioare din studiul FES conform cărora femeile tindeau să fie mai la dreapta decât bărbații. Am remarcat de asemenea o mai mare polarizare politică în rândul tinerilor de sex masculin din mediul rural, care se poziționează mai puțin decât restul la centrul spectrului politic și în procente mai mari către margini, mai mult către dreapta. De altfel, o concluzie generală a studierii poziționării stânga-dreapta în rândul tinerilor, de ambele sexe, este că, în raport cu datele din 2019, a crescut procentul celor care se autoplasează la dreapta.

Lăsând la o parte discuția despre cât de mult știu tinerii din România ce este stânga și ce este dreapta pe eșichierul politic, am observat din analiza datelor că ei susțin în mare măsură politici sociale și intervenționiste ale statului, iar tinerele femei o fac într-o măsură semnificativ mai mare. Datele arată o preocupare mai mare în rândul femeilor pentru egalitate socială și economică, precum și o susținere mai mare a intervenției statului pentru a reduce inechitățile dintre săraci și bogați. Și această tendință poate fi interpretată din prisma experiențelor specifice ale femeilor, adesea mai expuse vulnerabilităților economice și sociale și mai dispuse deci să sprijine măsuri de protecție și ajutor guvernamental

mai puternice. Sub același aspect, am constatat că ele acordă o importanță mai mare unor probleme precum calitatea serviciilor publice, schimbările climatice, corupția și inegalitățile sociale.

În baza acestor concluzii, recomandările noastre de final merg în direcția unei mai bune educații civice și politice a tinerilor, prin intermediul sistemului de învățământ, astfel încât aceștia să înțeleagă mai bine valorile democratice, importanța participării politice, egalitatea de gen și drepturile minorităților. Pentru ca tinerele femei să se simtă mai bine reprezentate politic și să își recapete încrederea că vocile lor sunt auzite, este esențial ca prezența femeilor în funcțiile de decizie, în special a femeilor tinere, să crească. O reprezentare mai democratică presupune ca forurile de luare a deciziilor să reflecte diversitatea și pe criterii etnice, de mediu de rezidență, orientare sexuală ș.a. Având în vedere că analiza noastră arată că tinerii bărbați nu sunt suficient de conștienți de inegalitățile de gen, este important ca informațiile relevante să fie integrate în programa școlară pentru a-i sensibiliza mai mult față de aceste teme. Nu în ultimul rând, actorii politici ar trebui să țină seama de tendințele de creștere a susținerii pentru autoritarism și scădere a încrederii în democrație și să ia măsuri pentru a le combate.

Referințe bibliografice

- Abou-Chadi, T. (2024). „A Gendered Far-Right Wave among Young Voters in Western Europe?”. *European Journal of Politics and Gender*. Accesat: 20.03.2025, <https://doi.org/10.1332/25151088Y2024D000000065>.
- Banducci S., Elder L., Greene S., Stevens D. (2016). „Parenthood and the Polarisation of Political Attitudes in Europe”. *European Journal of Political Research*, vol. 55, nr. 4, 745-766.
- Bădescu G., Sandu D., Angi D., Greab C. (2019). *Studiul despre tinerii din România 2018/2019*. București: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Bertoli S., Guichard L., Marchetta F. (2020). „Turnout in the Municipal Elections of March 2020 and Excess Mortality during the Covid-19 Epidemic in France”. *SSRN Scholarly Paper*.
- Blais A., Achen C. H. (2019). „Civic Duty and Voter Turnout”. *Political Behavior*, vol. 41, nr. 2, 473-497.
- Burciu R., Hutter S. (2023). „More Stress, Less Voice? The Gender Gap in Political Participation during the COVID-19 Pandemic”. *European Journal of Political and Gender*, vol. 6, nr. 1, 114-133.
- Campbell R. (2006). *Gender and the Vote in Britain: Beyond the Gender Gap*. Colchester: ECPR Press.
- Chaney C.K., Alvarez R.M., Nagler J. (1998). „Explaining the Gender Gap in US Presidential Elections, 1980-1992”. *Political Research Quarterly*, vol. 51, nr. 2, 311-339.
- Chodorow N. (1978). *The Reproduction of Mothering*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Clayton A. (2021). *How do Electoral Gender Quotas Affect Policy*. *Annual Review of Political Science*, Vol. 24, 235-252.
- Dassonneville R. (2012). „Electoral Volatility, Political Sophistication, Trust and Efficacy: A Study on Changes in Voter Preferences during the Belgian Regional Elections of 2009”. *Acta Politica*, vol. 47, nr. 1, 18-41.
- Dassonneville R. (2020). „Replication Data for: Change and Continuity in the Ideological Gender Gap A Longitudinal Analysis of Left-Right Self-Placement in OECD Countries”. *European Journal of Political Research*, 1-14.
- Downs A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper.
- Edlund L., Haider L., Pande R. (2005). „Unmarried Parenthood and Redistributive Politics”. *Journal of the European Economic Association*, vol. 3, nr. 1, 95-119.
- Edlund L., Pande R. (2002). „Why Have Women Become Left-wing? The Political Gender Gap and the Decline of Marriage”. *The Quarterly Journal of Economics*, vol. 117, nr. 1, 917-961.
- Elinder M., Jordahl H., Poutvaara P. (2015). „Promises, Policies and Pocketbook Voting”. *European Economic Review*, vol. 75, 177-194.
- Florina M. (1981). *Retrospective Voting in American National Elections*. London: Yale University Press.
- Giger N. (2009). „Towards a Modern Gender Gap in Europe? A Comparative Analysis of Voting Behavior in 12 Countries”. *The Social Science Journal*, vol. 46, nr. 3, 474-492.
- Gilligan C. (1982). *In A Different Voice*. Cambridge: Harvard University Press.
- Grasso M. (2016). *Generations, Political Participation and Social Change in Western Europe*. London: Routledge.
- Hansen M.A., Goenaga A. (2019). „Gender and Democratic Attitudes: Do Women and Men Prioritize Different Democratic Institutions?”. *Politics & Gender*, 1-30.
- Inglehard R., Norris P. (2000). „The Developmental Theory of the Gender Gap: Women's and Men's Voting Behavior in Global Perspective”. *International Political Science Review*, vol. 21, nr. 4, 441-463.
- Kinder D.R., Kiewiet R.D. (1979). „Economic Discontent and Political Behaviour: The Role of Personal Grievances and Collective Economic Judgement in Congressional Voting”. *American Journal of Political Science*, vol. 23, nr. 3, 495-527.
- MacKinnon, C.A. (1991). „Reflections on Sex Equality under Law”. *The Yale Law Journal*, vol. 100, nr. 5, 1281-1328.
- Mihai, T. (2024). „Diferențe de gen în orientarea politică în România: cum se plasează femeile pe axa politică stânga-dreapta”. În Stoiciu, V. și Gog, S. (eds.), *Ce urmează după neoliberalism*, Editura Universitară, pp. 194-208. <http://www.editura-ubcluj.ro/bd/ebooks/pdf/3800.pdf>.
- Miroiu, M. (2004). *Drumul către autonomie: Teorii politice feministe*. Iași: Polirom.
- Mouffe C. (2000). *The Democratic Paradox*. London: Verso.
- Neudorf A., Northmore-Bell K. (2021). *Learning to Vote in Democratic and Authoritarian Elections*. V-Dem Institute.
- Nye, A.R. (2004). *Feminism and Modern Philosophy*. Routledge.
- Norris, P. (1999). „Gender: A Gender-Generation Gap”. În Evans G. și Norris P. (eds.), *Critical Elections: British Parties and Voters in Long-Term Perspective*. London: Sage, pp. 148-64.
- Oshri O., Harsgor L., Itzkovitch-Malka R., Tuttnauner O. (2023). „Risk Aversion and the Gender Gap in the Vote for Populist Radical Right Parties”. *American Journal of Political Science*, vol. 67, nr. 3, 701-717.
- Otjes, S., Rekker, R. (2021). „Socialised to Think in Terms of Left and Right? The Acceptability of the Left and the Right among European Voters”. *Electoral Studies*, vol. 72, nr. 2, <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2021.102365>.
- O'Toole T., Lister M., Marsh D., Jones S., McDonagh A. (2003). „Tuning Out or Left Out? Participation and Non-participation among Young People”. *Contemporary Politics*, vol. 9, nr. 1, 45-61.
- Pateman, C. (1988). *The Sexual Contract*. Stanford University Press.
- Rooney P. (2017). „Rationality and Objectivity in Feminist Philosophy”. În Garry A., Khader S.J., Stone A. (eds.), *The Routledge Companion to Feminist Philosophy*. Routledge, pp. 243-155.
- Rose R., McAllister I. (1990). *The Loyalties of Voters*. London: Sage.
- Ruddick S. (1989). *Maternal Thinking*. Boston: Beacon Press.
- Sanders A. (2020). *What Has Been the Impact of Gendered Policies on Women's Voting Behaviour? An Analysis of the 2015 British General Election*. Manchester: Manchester University.
- Schumpeter J.A. (2006). *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Routledge.
- Shorrocks, R. (2018). „Cohort Change in Political Gender Gaps in Europe and Canada: The Role of Modernization”. *Politics & Society*, 46(2), 135-175, <https://doi.org/10.1177/0032329217751688>.
- Simone A., Steinmetz, S. (2014). „The Gender Gap in Voting Revisited: Women's Party Preferences in a European Context”. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, vol. 21, nr. 2, 315-344, <https://doi.org/10.1093/sp/jxu009>.
- Sloam J. (2014). „New Voice, Less Equal: The Civic and Political Engagement of Young People in the United States and Europe”. *Comparative Political Studies*, vol. 47, nr. 5, 663-688.
- Serra L., Smets K. (2022). „Age, Generation and Political Participation”. În M. Giugni (ed.), *The Oxford Handbook of Political Participation*. Oxford: Oxford University Press, pp. 545-561.
- Studlar D.T., McAllister I., Hayes B.C. (1998). „Explaining the Gender Gap in Voting: A Cross-National Analysis”. *Social Science Quarterly*, vol. 79, 779-798.
- Torney-Purta J., Amadeo J.A. (2003). „A Cross-National Analysis of Political and Civic Involvement among Adolescents”. *Political Science & Politics*, Vol. 36, No. 2, 269-274.
- van Beek U., Fuchs D., Klingemann H.D. (2019). „The Question of Legitimacy in Contemporary Democracies”. În U. van Beek, *Democracy under Threat*. Palgrave Macmillan, pp. 321-335.
- Welch S., Hibbing J.R. (1992). „Financial Conditions, Gender, and Voting in American National Elections”. *The Journal of Politics*, vol. 54, nr. 1, 197-213.
- Young I.M., (1990). *Justice and the Politics of Difference*. Princeton: Princeton University Press.

AUTOARE

Tudorina Mihai este politolog, feministă și activistă pentru justiție socială, cu experiență în domeniul drepturilor femeilor, egalității de gen, drepturilor migranților, relațiilor de muncă și justiției sociale. Actualmente este coordonatoare de programe la Fundația Friedrich Ebert – sucursala din România, unde gestionează proiecte dedicate promovării democrației, participării civice și politice, dialogului social și adaptării la schimbările climatice.

Xhenis Shehu este cadru didactic asociat la SNSPA, Facultatea de Științe Politice, și cercetătoare în teoria politică feministă. Demersul său academic vizează intersecțiile dintre gen și dreptate, precum și procesele democratice. În prezent, își finalizează doctoratul, în care examinează conceptul de dreptate socială, obiectificare și dimensiunile de gen ale corpului și cunoașterii.

Andreea-Mădălina Stancea este doctor în sociologie și asistent universitar la Facultatea de Comunicare. Cercetările sale se concentrează pe comportament de vot, algoritmi, și publicitate electorală digitală. A obținut un master în Politici Publice de la Universitatea din Bristol, iar înainte de a se alătura SNSPA, a fost stagiar Robert Schuman la Parlamentul European din Bruxelles. A publicat articole în *The American Journal of Economics and Sociology*, *Journal of Education* și *Nature*.

Tinerii din România

Studiul arată că în România există diferențe semnificative între tinerii bărbați și tinerele femei (14-29 ani) în ceea ce privește participarea politică și susținerea valorilor democratice. Tinerele femei au mai puțină încredere în instituțiile politice și o atitudine mai favorabilă față de organizațiile nonguvernamentale, pe care le percep ca fiind mai receptivă la probleme sociale. De asemenea, ele susțin mai mult drepturile minorităților și recunosc mai clar discriminarea de gen, în timp ce tinerii bărbați consideră adesea că drepturile grupurilor vulnerabile sunt deja suficiente sau chiar excesive.

Majoritatea tinerilor din România susțin că democrația este cea mai bună formă de guvernare, însă procentul acelor tineri bărbați care ar susține dictatura este ușor mai ridicat decât al tinerelor femei. De asemenea, nivelul de homofobie este mai ridicat în rândul bărbaților, iar tinerii bărbați din mediul rural sunt mai polarizați politic și se poziționează mai la dreapta spectrului politic.

Femeile manifestă un interes mai scăzut pentru politică, în special cele din mediul rural sau cu un nivel de educație mai redus. Cu toate acestea, tinerele susțin într-o măsură mai mare politicile sociale și intervenția statului pentru reducerea inegalităților, având o preocupare crescută față de probleme precum schimbările climatice, corupția și calitatea serviciilor publice.